

Μουσική

† ΠΡ. ΛΕΟΝΤΟΠΟΛΕΩΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ

ΘΡΑΚΕΣ ΜΟΥΣΙΚΟΙ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΙΒ' ΤΟΜΟΥ ΤΗΣ ΕΠΕΤΡΕΙΩΣ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ",
1936

† ΠΡ. ΛΕΟΝΤΟΠΟΛΕΩΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΥ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΟΥ

ΘΡΑΚΕΣ ΜΟΥΣΙΚΟΙ

ΑΝΑΤΥΠΩΣΙΣ ΕΚ ΤΟΥ ΙΒ' ΤΟΜΟΥ ΤΗΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "ΕΣΤΙΑ.."

1936

Ἐν τῷ Παραρτήματι τοῦ Γ' τόμου τῶν «Θρακικῶν» (σ. 226) ἐδημοσιεύθη κατάλογος τῶν διασπενδιάνων ἐν τῇ ἱερῇ τέχνῃ Θρακῶν μουσικῶν, ἐν δὲ τῷ Δ' τόμῳ τῶν αὐτῶν «Θρακικῶν» (σ. 370-371) ἕτερος συμπληρωματικὸς τοῦ πρώτου ὑπὸ τοῦ κ. Ἀντ. Α. Σταμούλη διὰ προσθήκης νέων ὀνομάτων ἀπαντώντων εἰς εἰδικὰ συγγράμματα ξένων συγγραφέων, εἰς τὴν Hymnographie de l'Eglise grecque τοῦ Καρθηναίου Πίτρα, καὶ εἰς τὸ Monuments de la notation ekphonitique et hagiographique de l'Eglise grecque τοῦ Jean Thibaut.

Ἡ προσφυγὴ τοῦ κ. Σταμούλη εἰς τὰ δύο ἀνωτέρω ἔργα πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ μουσικοῦ καταλόγου τῶν Θρακῶν ὄχι μόνον οὐδὲν οὐσιαστικὸν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐπέφερεν, ἀλλ' ἐπέτεινε τὴν σίγησιν καὶ ἀπέδειξεν ἔτι ἄπας διὰ ἐκ τῆς ξένης βοήθειας δὲν πρέπει νὰ ἀναμένωμεν τὴν προαγωγὴν τῶν ἀφορώντων εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς Ὁ θέλον νὰ ἀσχοληθῇ εἰς τὸ ἐπαγωγὸν τοῦτο θέμα, μίαν ἔχει ἀσφαλεστάτην πηγὴν ἐπὶ τῆς ὁποίας δύναται νὰ βασισθῇ, τοὺς μουσικοὺς καὶ μόνον κώδικας, εἰς οὓς θὰ ἀνακαλύψῃ καὶ τὰ ὀνόματα τῶν μουσικῶν καὶ τὰ ἔργα αὐτῶν. Μέχρι σήμερον, δυστυχῶς, οὐδεμία ἐγένετο συστηματικὴ τῶν ἀπεριφθίμων μουσικῶν κωδίκων ἔρευνα ὅλη ἡ γνώσις ἡμῶν περὶ τῶν ποιητῶν καὶ μουσικοδιδασκάλων τῆς ἐκκλησίας προέρχεται ἐκ ξένων συγγραφέων, αἱ δὲ πλάναι αὐτῶν μεταβιβάζονται ἀβυσσινίστως εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς ἐπιτηροῦνται ἀλήθειαι ἀδιαιφριβητέου κύρους. Ὁ Πίτρα ὁ περὶ τὴν ἡμνογραφίαν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας εἰδικὸς ἀσχοληθεὶς εἰς τὸν καταρτισθέντα ἐπ' αὐτοῦ κατάλογον τῶν ποιητῶν τῆς ἐκκλησίας¹, περιέλαβε καὶ μουσικοδιδασκάλους μὴ ὄντας ποιητάς, ὡς Ἀνθιμὸν τὸν μελωδόν, τὸν Ἰβητίτην Ἀνθιμὸν, Θεόδωρον τὸν Στουδίτην τὸν νέον, τὸν μοναχὸν Γερμανόν, τὸν Ἰωάννην Πλουσιδαῖον καὶ ἄλλους. Ἄλλους ποιητὰς ὑπὸ διαφόρους ἰδιότητας ἀπαντώντας εἰς κώδικας ἐπέλαβεν ὡς διάφορα πρόσωπα καὶ παρέθεκεν εἰς ἡμᾶς διπλὰ καὶ τριπλὰ τὰ αὐτὰ πρόσωπα, ὡς τὸν Ἀνδρέαν Πιρὸν καὶ Ἀνδρέαν Τυφλόν, τὸν Πορφυρογέννητον Κωνσταντίνον καὶ Κωνσταντίνον τὸν δεσπότην, Γεώργιον τὸν ῥήτορα καὶ Γεώργιον τὸν Νυκομηδεῖας, Λέοντα τὸν Σοφόν καὶ Λέοντα τὸν δεσπότην, Μάρκον τὸν Ὑδροῦντος καὶ Μάρκον μοναχόν, Συμεὸν τὸν νέον Θεολόγον καὶ Συμεὸν τὸν Ζυλοκριντον (ἐκ τῆς μονῆς τοῦ

¹ Ἰδ. Hymnographie de l'Eglise grecque ἐν τέλει.

Ζυλοκέρου), Ἰωάννην τὸν Δαμασκινόν καὶ Ἰωάννην τὸν Σαβαῖτην, Στέφανον ἀνεψιὸν τοῦ Δαμασκηνοῦ καὶ Στέφανον τὸν ἁγιοπολίτην καὶ Στέφανον τὸν Σαβαῖτην (ἐκ τοῦ ἐνὸς Στεφάνου ἀνεγράφθησαν τρεῖς διάφοροι) κλπ.

Ἄλλοι συγγραφεῖς, οὔτε ποιηταὶ οὔτε μουσικοὶ ἐπεσιβδον ἐν τῷ καταλόγῳ ὡς ὁ Ἀντιοχεῖας Φλαβιανός, Ἀθανάσιος ὁ μέγας, Ἰωσήφ ὁ Ἄπρω, Νικήτας ὁ ἀπὸ Σερρών Ἡρακλείας καὶ ἄλλοι. Νεῖλος ὁ Χίος ὁ μητροπολίτης Ρόδου (ὁ Λασισηρῶν) φέρεται ὡς Νεῖλος ὁ Ρόδιος, ἄλλοι φέρονται ὀνόματα ἀνύπαρκα καλοῦμένοι ἄθλιοι, ρακενδρίται καὶ τὰ ἄθλια καὶ ἄλλοι διαφορετικῶς παραμορφωθέντες ὡς ὑπερδέκταιων ἀντιγραφῶν προεκολλήθησαν εἰς τὸν κατάλογον τοῦ Πίτρα, χωρὶς νὰ γίνῃ ἐπὶ τῆ βίβου τῶν κωδίκων ἡ ἀναγκαῖα ἐκκαθάρισις.

Οἱ ἐπὶ τοιούτων συγκεχυμένον καὶ ἀτελῶν καταλόγων στηριζόμενοι ἐπόμενον εἶναι θὰ διὰ περιπέσουσιν εἰς πλάναις, τῶν ὁποίων τὸν ἔλεγχον σκοπεῖ ἡ παρούσα σύντομος μελέτη ἡ ἀφορῶσα μόνον εἰς τοὺς Θρακᾶς μουσικοὺς.

Ὁ συντάκτης τοῦ καταλόγου τῶν Θρακᾶν μουσικῶν (Παράρτημα Γ' τοῦ «Θρακικῶν» σ. 222) μεταξὺ τούτων καταλέγει ὡς πρώτον τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην Βατάτζην ἐκ τοῦ Γεωργίου Παπαδοπούλου¹ ἴσως παραπλαγηθείς. Εἶναι ἀληθές διὰ εἰς τοὺς μουσικοὺς κώδικας φέρονται ἐπ' ὀνόματι Ἰωάννου Βατάτζη μουσικαὶ συνθέσεις, ὡς εἰς τοὺς Λαυριωτικoὺς κώδικας E 128, I 184 καὶ τὸν Σεηροποταμινόν 309, Πολυέλεος ἡ Λόγον ἀγαθόν καὶ Ἀντίφωνα, ἀλλ' εἶναι οἴτος ὁ αὐτοκράτωρ Βατάτζης ἡ ἄλλοις τῆς συνώνυμος ἐκ τῆς αὐτῆς οικογενείας ἢ καὶ ἄλλος ἄλλος πρὸς αὐτήν; Εἰς τοὺς κώδικας, κατὰ συνήθειαν, οἱ ἀντιγραφεῖς ἐσημείουσιν παρὰ τὸ ὄνομα τοῦ ποιητοῦ καὶ τὸ ἄξιωμα αὐτοῦ ὅταν δὲ τὸ πρόσωπον τοῦτο ἦτο αὐτοκράτωρ, πατριάρχης, ἀρχιερεὺς ἢ ἀξιωματοῦχος τοῦ κράτους καὶ τῆς ἐκκλησίας, ἢ μοναχὸς ἢ ἱερομόναχος, ἢ πρωτοψάλτης, δομῆστικός ἢ Λαμπροφίλιος, συνεπεφάνετο πάντοτε σχεδὸν μετὰ τοῦ ὀνόματος καὶ ἡ ἰδιότης αὐτοῦ πρὸς διακρίσιν ἄλλων τυχόν συνωνύμων προσώπων. Οἱ βασιλεῖς ποιηταὶ Λέων ὁ Σοφός, Κωνσταντίνος ὁ Πορφυρογέννητος, Θεόφιλος, Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, Μανουὴλ ὁ Κομνηνός συνοδεύονται πάντοτε εἰς τοὺς κώδικας μετὰ τὸ ἄξιωμα αὐτῶν, ὁ δεσπότης, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει, ὅπου ἀπαντᾷ τοῦ Βατάτζη τὸ ὄνομα εἰς τοὺς κώδικας φέρεται ἀπλῶς, ἄνευ ἄλλης τιμῆς προσθήκης, Ἰωάννης Βατάτζης, οὐδὲ ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς ἀρχαίους κώδικας ἔχοντες ἄλλως τε καὶ ἄλλοι Βατάτζην, τὸν γνωστὸν Βασιλεῖον Βατάτζην, οὐδεμίαν σχέσιν ἢ συγγένειαν ἔχοντα μετὰ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Νικαίαις Βατάτζην, τὸν ὁποῖον ὁ συντάκτης τοῦ καταλόγου τῶν μουσικῶν Θρακῶν (Παράρτημα «Θρακικῶν» σ. 106) ἀποδέχεται Θρακᾶ ἐν Ἀθριανουπόλει γεννηθέντα ὁπόθεν κατήγετο

¹ Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἐν Ἀθήναις 1890, σ. 267.

δ αυτοκράτωρ τῆς Νικαίας Ἰωάννης Βατάτζης» ὁ Βασιλεὺς Βατάτζης ἦτο γέννημα καὶ θρόνον τῶν Θεραπειῶν. Τὸ τοιοῦτον πληροφοροῦμεθα ἐξ αὐτοῦ τοῦ ἴδιου, ὅστις εἰς τὸ ποίημα αὐτοῦ¹ λέγει:

*«Πατρις ἦν με ἐγέννησε μήτηρ μου ἡ κυρία
ὑπάρχου εἰς τὸ κατάνειον ποῦ ἴνε Θεραπεία
πλησίον τῆς περιφήμου πόλεως Κοινοταίνου
τῆς λαμπροῦς ἐπὶ τῆς γῆς ὄσπερ ἀπὸς ἡλίου».*

Ὁ ἄσπιμος Βασιλεὺς καὶ πτωχὸς υἱὸς τοῦ ἱερέως Βατάτζη ὁ ἀναγκασθεὶς πρὸς ἐξέυρεσιν τύχης νὰ ζενετιεῖται καὶ περιέλθῃ τὴν ἴσως χώρας, ἀν εἶχε συνειδηθῆναι τῆς εὐγενεῖς αὐτοῦ καταγωγῆς, θὰ διεκρίνυτε τοῦτο πανταχοῦ εἰς τὸ ποίημα αὐτοῦ οὐδὲν τοιοῦτον λέγει. Ὁ Ἰωάννης Βατάτζης φρονῶν δὲ ἦτο ξένος πρὸς τὸν βασιλικὸν οἶκον τοῦ Βατάτζη καὶ συγγενῆ ἴσως τοῦ ἀνωτέρου Βασιλείου, ἀπλοῦς μουσικοδιδάσκαλος, ἀνευ ἄλλου περιγαμνῶν καὶ τίτλων, ἀφοῦ οὔτε ἐκ τῶν μουσικῶν κωδικῶν, οὔτε ἐξ ἄλλων ἀσφαλῶν πηγῶν ἔχομεν πληροφορίας, ὅτι ὁ ἔμπειρος στρατηγὸς καὶ συνετὸς βασιλεὺς Βατάτζης ἦτο καὶ δόκιμος μουσικός, πράγμα τὸ ὅποιον δὲν θὰ ἀπεισώπων οἱ χρονολογῶντες. Ἐν ὄσφ λοιπὸν στεροῦμεθα βασιμῶν μαρτυρικῶν ἀποδείξεων, δὲν δικαιούμεθα νὰ κατατάξωμεν μεταξὺ τῶν μουσικῶν τῆς Θράκης καὶ τὸν ἐν λόγῳ αυτοκράτορα τῆς Νικαίας διὰ τὸν λόγον τῆς ὁμωνυμίας.

Πλὴν τοῦ ἀνωτέρου Βασιλείου Βατάτζη, τοῦ ἀκμάσαντος κατὰ τὸν ἡ' αἰῶνα, ἀπαντᾷ καὶ ἕτερος Βασιλεὺς Βατάτζης μουσικός, οὗτινος Ἀντίφωνα, ἦτοι ἀλλάγματα ψαλλόμενα εἰς τὰς εὐραῖς τῆς ὑπεραγίας Θεοτόκου, εὐρηγται εἰς τὸν Παντοκρατορικὸν κώδ. 214 φ. 129^ρ - 139^ρ. Ὁ Βατάτζης οὗτος ἀκμάζει πρὸ τῆς ἀλώσεως, διότι ὁ περικλῶν τὰς συνθέσεις αὐτοῦ Παντοκρατορικός κώδης χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1433. Ἡ μετὰ τοῦ Βασιλείου τούτου Βατάτζη συγγένεια καὶ σχέσις τοῦ Ἰωάννου Βατάτζη δὲν εἶναι ἀπίθανος.

2.

Ἐκ τοῦ πρώτου καταλόγου τῶν Θρακῶν μουσικῶν (Παράρτημα «Θρακικῶν τῆμ. Γ'») ἔλλειπει ὁ Ἀδριανουπόλεως Ἀθανάσιος, τὸν ὁποῖον ὁ κ. Α. Σταμούλης συναντήσας εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Thibaut ἐπισημαίνει εἰς τὸν δευτέρου καταλόγου (τόμ. Δ' «Θρακικῶν» σ. 371) οὕτως: Ἀθανάσιος Τουρνοβὸς μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως εἶτα οἰκουμενικός πατριάρχης 17^{ος} αἰῶν». Ὁ Ἀθανάσιος δὲν ἔφερε τὸ ἐπίθετον Τούρνοβος, ἀλλ' ἦτο μητροπολίτης Τούρνοβου μέχρι τοῦ 1692, ὅποτε μετετέθη εἰς τὴν μητροπόλιν Ἀδριανουπόλεως διαδεχθεὶς τὸν παραιτηθέντα Κλήμεντα, παρέμεινε δὲ μέχρι τοῦ 1709

¹ Λάμπρου, Μικτὰ σελίδες σ. 594 (Κανανὸς Λάσκαρις καὶ Βασιλεὺς Βατάτζης).

ὁς μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως, ὅτε προεβιβάσθη εἰς τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον (Θρακικά τ, 42) (1709 - 1711), ἐκαλεῖτο δὲ Ἀμρῆς καὶ κατήγετο ἐκ Κρήτης¹ (Θρακικά, Παράρτημα σ. 84, Γεδεών, Πατρ. Πίν. σ. 619).

Ὁ Ἀθανάσιος, μαθητῆς γενόμενος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν μουσικῶν κωδικῶν, τοῦ γνωστοῦ μουσικοδιδασκάλου Βαλασίου ἱερέως τοῦ Νομοφύλακος, ἀνεδέχθη εἰς τῶν δοκιμῶν μουσικῶν τῆς ἐποχῆς συνθέσας τὰ ἑξῆς ἔργα:

1) Χερουβικά ἐν κώδ. Θ 153 φ. 295 Λαύρας (Ἀθανάσιου Ἀδριανουπόλεως) Θ 167 Λαύρ. (Ἀθανάσιου πατριάρχου) Κ 144 Λαύρ. (Ἀθανάσιου πρῶτον μὲν Τούρνοβου, νῦν δὲ ὡς Ἀδριανουπόλεως ἐν δὲ τῷ ἄρ. ὑπὸ ἄλλης χειρὸς προστιθένται ταῦτα: «φειδῶς λαλεῖ Ἀθανάσιος γὰρ ἐστὶ τοῦ πατριάρχου τοῦ καὶ ἔμπροσθεν;» προφανῶς ἠγγόνει ὁ σημεῖως ταῦτα ὅτι ὁ Ἀθανάσιος ἦτο πρῶτῳ Τούρνοβου, καὶ εἶτα Ἀδριανουπόλεως) κώδ. 266 Ξηροποτάμιου² (Ἀθανάσιου ἀρχιερέως).

2) Κοινωνικά κώδ. 278 Ξηροποτάμιου (Ἀθανάσιου πατριάρχου) 307 Ξηροποτ. (Ἀθ. πατρ.) 309 Ξηροποτ. (Ἀθ. πατρ.) 313 Ξηροποτ. (Κοινωνικά τῶν Κυριακῶν Ἀθ. πατρ.) 370 Ξηροποτ. (Ἀθανάσιου) 373 Ξηροποτ. (Ἀθ. Κ/πόλεως) Θ 154 Λαύρας (Ἀθ. Ἀδριανουπόλεως) I 184 Λαύρ. (Ἀθ. πατρ.) K 150 Λαύρ. (Ἀθ. πατρ.) K 153 Λαύρ. (Ἀθ. Ἀδριανουπόλεως) K 172 Λαύρ. (Ἀθ. Τούρνοβου) K 188 Λαύρ. (Ἀθ. πατρ. Κ/πόλεως Πατελιρίου τοῦ Κρητός!)

3) Εἰρημὸς καλοφωνικὸς κώδ. 303 φ. 179 Ξηροποτάμιου 291 φ. 172 Ξηροποτ. (Ἀθ. Ἀδριανουπόλεως) 313 Ξηροποτ. (Ἀθ. πατρ.) 326 φ. 114 Ξηροποτ. (Ἀθ. πατρ.) «Περιστάσις ἐκκλησιῶν με» E 128 Λαύρ. (Ἀθ. πατρ. πρῶτῳ Ἀδριανουπόλεως) 1277 καὶ 1373 Βατοπεδίου.

4) Στίχοις καλοφωνικὸς κώδ. 309 Ξηροποτ. (Ἀθ. Κ/πόλεως).

5) Μάθημα εἰς τὴν ἀγ. Αἰκατερινὴν κώδ. 291 φ. 156 - 157 Ξηροποτ. (Ἀθαν. πατριάρχου Τούρνοβου).

6) Πολυχρονισμὸς κώδ. E 128 Λαύρ. 267 φ. 351 Ξηροποτ. (Ἀθανάσιου). Πολυχρονισμὸν εἰς καθηγούμενον τῆς μονῆς Ἰβρίων Κώδ. K 146 Λαύρ. (Ἀθ. Τούρνοβου).

3.

Ἄσπιμος ὁ Γανοχωρίτης.

Ἄγνωστος οὗτος εἶς τοὺς συντάκτας τῶν μουσικῶν καταλόγων τῆς Θράκης καὶ εἰς τὸν Γεώργγιον Παπαδόπουλον ἤκμασε κατὰ τὸν ἡ' ἢ ἰδ'

¹ Τὸν Ἀθανάσιον τούτον ὁ Γ. Παπαδόπουλος, («Εὐθ' ἀν. σ. 304) συγχέει με τὸν ὁμώνυμον πατριάρχῃ Ἀθανάσιου Πατελιρίου.

² Κατὰ τὸν δημοσιευθέντα κατάλογον τῶν κωδικῶν τῆς Μονῆς Ξηροποτάμιου ὑπὸ τοῦ Γερόσιου Εὐδοκίμου Ξηροποτάμιου. Οἱ δὲ Λαυριτικοὶ κατὰ τὸν γερμανικὸν κατάλογον τοῦ Χρ. Ζησοῦ τοῦ Λαυριώτου καὶ κατὰ τὸν ἑνικοῦ τῆς Λαύρας τὸν ἐκδοθέντα ἐν Παρίσι τοῦ 1825.

αἰῶνα· τούτου σφάζεται Δοξολογία ἐν τῷ Λαυριωτικῷ κώδ. Θ 157 μεταφρασθεῖσα ἀπὸ τῆς παλαιᾶς εἰς τὴν νεωτέραν γραφὴν· εἰς τὸν ἐν λόγῳ κώδικα σημειοῦται: «Δοξολογία τοῦ Δρύστρας Κυρβόλου, μεταφράσθη δὲ παρὰ Ἀνθιμου τοῦ Γανοχωρίτου»· ὁ Ἀνθιμος ἀνήκε πάντως εἰς τὸν κλήρον, κληρικούς δὲ ὁμωνύμους γνωστοὺς μουσικούς, ἔχοντες τοὺς Ἁγιοσεΐτας ὁμωνύμους, Ἀνθιμον τὸν ἡγούμενον τῆς Λαύρας, Ἀνθιμον τὸν δομῆστον τῆς Λαύρας (ἴσως ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ἡγούμενον) καὶ Ἀνθιμον ἱερομόναχον τὸν Ἱβηρίτην. Ἄν ὁ Γανοχωρίτης δύναται νὰ συντακτιῶθῃ μὲ ἓνα τῶν ἀνωτέρω, δὲν δύναται νὰ εἴπω.

4.

Γαβριὴλ ἱερομόναχος ὁ ἐξ Ἀγγιάλου.

Ἐν τῷ συμπληρωματικῷ καταλόγῳ τοῦ κ. Σταμούλης σημειοῦται ἄλλως διὰ τοῦ ὀνόματος μόνον «Γαβριὴλ» (Θρακικά Δ, 370) καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Πιτρά καὶ Thibaut. Ὡς χρόνος δὲ τῆς ἀκμῆς τοῦ Γαβριὴλ ὀρθῶς σημειοῦται ὁ 17^{ος} αἰὼν. Οὗτος ἦν μοναχὸς τῆς παρὰ τὴν Θεσσαλονίκην μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακοκλῆτρίας ἐν ἣ ἔγραψε καὶ τὸ χρονικὸν τοῦ Μαλαξοῦ ἀποκειμένου σήμερον ἐν τῇ Ἐθνικῇ τῶν Παρισίων Βιβλιοθήκῃ ὑπ' ἀριθ. 112 Suppl. ὡς ἐν φύλλῳ 179 τοῦ ἐν λόγῳ κώδικος ἀναγινώσκομεν: «Δόγμα τὸ ἐνώθηεν νέει πατρὸς παρὰ φώτων, τλήμονος τυγχάνει Γαβριὴλ πόνος Ἀγγιαλήθῃ ἐν σικῷ ἱερῷ Ἀναστασίας τέμμα εἶχε· μὴν ἐλαφροβόλιον ἔτει, ἀρχῆς (1626) Ἰνδικτος θ»¹. Φρονῶ δτι ὁ γραφεὺς οὗτος Ἀγγιλιτῆς εἶναι ὁ μουσικὸς Γαβριὴλ, καίτοι ἀναφέρεται καὶ ἄλλος ὁμώνυμος μουσικὸς κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα, μαθητῆς τοῦ περιωνύμου μουσικοδιδασκάλου Σερραφεῖμ προηγουμένου Λαύρας τοῦ ἐκ Μυτιλήνης, ὅστις χάριν τοῦ Γαβριὴλ ἔγραψε τὸν Λαυριωτικὸν κώδ. I 187 ὡς τὸ ἐν τέλει σημειώμα λέγει: «Ἐργάθη τὸ παρὸν Τριψίδιον καὶ Πεντηκοστήριον διὰ χερῶς ἐμοῦ Σερραφεῖμ δι' αἰτήσεως Γαβριὴλ τοῦ ἱερομόναχου καὶ ἡμετέρου μαθητοῦ εἰς τοὺς ἀρχαίους (1761) Ἀδύοστροφ μνηί». Ὁ μαθητῆς οὗτος τοῦ Σερραφεῖμ Γαβριὴλ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶναι ὁ ἐκ Μακριντζῆς τῆς Ζαγοράς ὁ γράψας τὸν μουσικὸν κώδ. τῆς Λαύρας I 183², προηγουμένος Λαυριώτης, ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὁποῦο ἐν κώδ. K 147 τῆς Λαύρας φέρονται Δοξολογία εἰς α' καὶ βαρὺν ἦχον.

Τὸ ἐξ Ἀγγιάλου Γαβριὴλ εὗρον εἰς τοὺς κώδικας τὰ ἑξῆς ἔργα:

- 1) Ἀσματικὸν ἐν κώδ. E 32 Λαύρας.
- 2) Ἐτῆ τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλόγημένον κώδ. E 128 Λαύρ. 307 καὶ 309 Ξηροποτάμου (Γαβριὴλ ἱερομόναχου τοῦ ἐξ Ἀγγιάλου).

¹ Ἐκ τῆς μονῆς τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τῆς Φαρμακοκλῆτρίας καὶ ἄλλοι κώδικες μετητέχθησαν εἰς τὴν Παρισίαν Βιβλιοθήκην.

² Ἰδε κατάλογον τῶν κωδίκων Λαύρας σ. 210.

3) Λειτουργικά τῶν προηγιασμένων Θ 154 Λαύρ. (Γαβριὴλ μοναχοῦ τοῦ ἐξ Ἀγγιάλου).

4) Κοινωνικά I 184 Λαύρ. (Γαβριὴλ ἱερομ. ἐξ Ἀγγιάλου).

5) Στιχηράριον κώδ. 314 Ξηροποτάμου.

5.

Γαβριὴλ ἐπίσκοπος Ραιδεστού.

Εἰς οὐδένα τῶν μουσικῶν καταλόγων ἀπαντᾷ τοιοῦτον ὄνομα, οὐδὲ μεταξὺ τῶν ἐπισκοπικῶν καταλόγων Ραιδεστού (Θρακικά ζ', 113). Τούτου εὗρηται ἐν τῷ Λαυριωτικῷ κώδικι K 144 τρισάγιον λειτουργίας ἐπιγραφόμενον «Γαβριὴλ ἐπισκόπου Ραιδεστού».

6.

Γεννάδιος ὁ ἐξ Ἀγγιάλου.

Σημειοῦται καὶ εἰς τοὺς δύο καταλόγους· εἰς τὸν πρῶτον (Παράρτημα Γ' τόμου Θρακικῶν σ. 224) Ἐννάδιος Παλαμᾶς ἐξ Ἀγγιάλου περίφημος μουσικὸς τοῦ 17^{ου} αἰῶνος· εἰς τὸν δεύτερον (Θρακικά Δ, 371) ἄλλως Ἐννάδιος 17^{ου}-18^{ου} αἰῶν. Ἄλλὰ τὸ ἐπιθετον «Παλαμᾶς» εἶναι ἄγνωστον εἰς τοὺς κώδικας· ὅπου φέρονται ἔργα αὐτοῦ σημειοῦνται Ἐνναδίου τοῦ ἐξ Ἀγγιάλου. Τὸ ἐπώνυμον «Παλαμᾶς» φέρει ἕτερος Θρᾷξ μουσικὸς, ὁ ἐκ Μεσημβρίας ἱερομόναχος Δημήτριος ὁ Παλαμᾶς (ἴδ. κατωτέρω), τὸν ὁποῖον ὁ κ. Σταμούλης σημειοῖ ὡς Ραιδεστηνὸν (Θρακικά Δ, 371). Τοῦ Γενναδίου φέρονται εἰς τοὺς κώδικας τὰ ἀκόλουθα:

- 1) Ἀσματικὸν κώδ. E 57 Λαύρ. (Γενναδίου τοῦ ἐξ Ἀγγιάλου) I 170 Λαύρ. 307 Ξηροποτάμου.
- 2) Μακάριος ἀνιηρ κώδ. E 128 Λαύρ. E 130 Λαύρ. Θ 154 Λαύρ (Γενναδίου ἱερομόναχου τοῦ ἐξ Ἀγγιάλου) 309 Ξηροπ.

7.

Γεράσιμος ὁ Ἡρακλειᾶς.

Ἄγνωστος καὶ εἰς τοὺς δύο καταλόγους. Εἶναι ὁ ἀπὸ τοῦ 1726 διαδεχθεὶς τὸν Ἡρακλειᾶς Καλλίνικον καὶ παραιτηθεὶς τῷ 1760 (Θρακικά E, 7, σ. 76-77). Ἔργα αὐτοῦ σημειοῦνται εἰς τρεῖς Λαυριωτικὸς κώδικας τοῦ 18^{ου} αἰῶνος.

1) Εἰς τοὺς κώδ. E 132 καὶ Θ 167 «Χαῖρε νύμφη ἀνύμφευτε» καὶ Ἀλληλουῖα.

2) Εἰς τὸν κώδ. K 188 μάθημα καλοφωνικόν.

Τούτων ἄγνοοί ὁ Γ. Παπαδόπουλος.

8.

Γεώργιος πρωτοψάλτης Γάνου.

Ἀρχαῖος διδάσκαλος ἀκμᾶσας πρὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἀγνωστος εἰς τὸν Γ. Παπαδόπουλον. Ἔργα τούτου φέρονται Κοινωνικὰ τῶν Κυριακῶν «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον» εἰς τὸν Λαυριωτικὸν κῶδ. Ε173 γραφέντα ὑπὸ τοῦ Ραιδεσθηνοῦ Δαυὶδ (ἴδ. κατωτέρω) καὶ χρονολογούμενον ἀπὸ τοῦ 1436. Τὰ αὐτὰ Κοινωνικὰ καὶ εἰς τοὺς Λαυριωτικοὺς Ε128 καὶ Θ154 (Γεωργίου πρωτοψάλτου Γάνου), καὶ εἰς τοὺς Ξηροποταμινοὺς 307 καὶ 309 (Γεωργίου τοῦ Γάνου).

9.

Γεώργιος Ραιδεσθινός (ὁ παλαιός) πρωτοψάλτης τῆς Μ. Ἐκκλησίας.

Ὁ διὰ τὴν μουσικὴν αὐτοῦ δευνότητα Κοκκουζέλης ἐπανομυούμενος ἤρχασε κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα. Ὁ Γ. Παπαδόπουλος (ἐνθ' ἄν. σ. 303) γράφει ὅτι ἐγένετο μαθητῆς τοῦ Μελισσεδέκ ἐπισκόπου Ραιδεστοῦ. Ἡ ἀρχιερατεία τοῦ Μελισσεδέκ παρατείνεται κατ' ἀσφαλεῖς μαρτυρίας μέχρι τοῦ 1639 ἰσως καὶ ἐπέκεινα (ἴδ. κατωτέρω Μελισσεδέκ, ἐπίσκοπος Ραιδεστοῦ) ἐπομένως ὁ Ραιδεσθινός Γεώργιος ἐγεννήθη (ἂν ἀληθευῇ ἡ πληροφορία τοῦ Γ. Παπαδοπούλου) περὶ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ ἴ. αἰῶνος, ἢ καὶ ἑνωριον. Εἰς τοὺς Λαυριωτικοὺς κώδικας Κ172 καὶ Κ188 σημειοῦται ὅτι ὁ Γεώργιος Ραιδεσθινός ἐχρημάτισε κώδικας Χρυσάφου τοῦ νέου. Ἄλλ' ὁ αὐτὸς Παπαδόπουλος (ἐνθ' ἄν. σ. 302) τὴν μὲν ἀκμὴν τοῦ Χρυσάφου ὀρίζει κατὰ τὸ 1600, τὴν δὲ τοῦ Γεωργίου Ραιδεσθηνοῦ κατὰ τὸ 1680 καὶ προσεπιλέγει ὅτι, ὁ τῷ 1600 ἀκμᾶζων Χρυσάφης ἐποίησε πολυχρονισμόν εἰς τὸν Ἱεροσόλυμον Χρυσάφθον τὸν μετὰ ἕνα αἰῶνα γεγόμενον παρῳαζήν Ἱεροσόλυμον! πρᾶγματα παραδοξα καὶ ἀσυμβίβαστα. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἄνωτερω κωδίκων, ἡ ὁποία καθ' ἡμᾶς εἶναι καὶ ἡ ἀληθεστέρα, δέον νὰ θεωρηθῶμεν τὸν Ραιδεσθινὸν ἀρχαιότερον τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Χρυσάφου τοῦ νέου, καὶ τότε μόνον δυνάμεθα νὰ θεωρηθῶμεν πιθανὴν τὴν γνώμην ὅτι οὗτος ὑπέφησε μαθητῆς τοῦ διασήμου Μελισσεδέκ τὸν ὁποῖον ὑπερέβη εἰς τὴν τέχνην. Ἡ μεγάλη αὐτοῦ μουσικὴ μόρφωσις καὶ ἐμπειρία ὕψωσαν αὐτὸν εἰς τὸ μέγα ἀξίωμα τοῦ πρωτοψάλτου τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον ἐτίμησε διὰ τοῦ θαυμασίου αὐτοῦ μουσικοῦ τάλαντου. Τὰ προϊόντα τῆς μουσῆς του εἶναι πολλὰ ἐκ τούτων παραθέτω ὅσα συνήνησα σφζόμενα εἰς διαφόρους κώδικας.

1) Κρατήματα κῶδ. Ε49 Λαύρ. Ε128 Λαύρ. Ε132 Λαύρ. Κ137 Λαύρ. 307, 309 καὶ 317 Ξηροποτάμιον.

2) Πασαπνοῦρια (Εὐαγγελίου) κῶδ. Ε128 Λαύρ. Ε130 Λαύρ. (τρία). Ε132 Λαύρ. (τρία). 1184 Λαύρ. 307, 309 (ἀργά) καὶ 317 Ξηροποτάμιον.

3) Ἡ τιμιωτέρα μετὰ στίχων καλοφρονικῶν Ε128 Λαύρ. Ε130 Λαύρ. 267, 307, 309, 317, 320 καὶ 388 Ξηροποτ.

4) «Τὸν δεσπότην καὶ ἀρχιερέα ἡμῶν» Ε128 Λαύρ.

5) Χερουβικὰ Ε22 Λαύρ. Ε128 (ὀκτώ) Λαύρ. Ε132 Λαύρ. (8). Κ172 Λαύρ. (Ραιδεσθηνοῦ Γεωργίου διδασκαλοῦ τοῦ Χρυσάφου). Κ188 φ. 532 Λαύρ. (ἔθνα καὶ πάλιν σημειοῦται ὅτι ἐγένετο διδάσκαλος τοῦ Χρυσάφου) 317 Ξηροποτ. — «Νῦν αἰ δυνάμενος» Ε128 Λαύρ. 307, 309 καὶ 317 Ξηροποτάμιον.

6) Κοινωνικὰ τῶν Κυριακῶν «Αἰνεῖτε τὸν Κύριον» Ε4 Λαύρ. Ε6 Λαύρ. Ε14 Λαύρ. Ε18 Λαύρ. Ε39 Λαύρ. Ε128 Λαύρ. (πέντε) Θ145 Λαύρ. Θ154 Λαύρ. Κ172 Λαύρ. 265, 309, 317 καὶ 391 Ξηροποτ. — Κοινωνικὰ τῆς ἑβδομάδος 309 Ξηροποτ. — «Εἰς μνημόσυνον» — «Ποτήριον» Ε18 Λαύρ. — Κοινωνικὰ τοῦ ἐνιαυτοῦ 309 Ξηροποτ. — Κοινωνικὰ τῶν προηγουμένων 309 Ξηροποτάμιον.

7) Μάθημα «Σὲ μεγαλύνομεν» Ε128 Λαύρ. 1277 Βατοπεδίον.

8) «Τῆ ὑπερμάχῳ» Ε127 Λαύρ. Ε128 Λαύρ. Ε130 Λαύρ. Ε132 Λαύρ.

9) Μαθήματα Θεοτοκίας κῶδ. 291 Ξηροποτ. 307 Ξηροποτ. (κατ' ἕχρον), 309 καὶ 317 Ξηροποτ.

10) Μαθήματα εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν προηγουσμένων κῶδ. 307 Ξηροποτ. (μετὰ τιμιωτέρας).

Ἐπίγραμμα ἀπεγραφόμενα ἀπλῶς «τοῦ Ραιδεσθηνοῦ» φέρονται εἰς τοὺς Λαυριωτικοὺς κῶδ. Ε6, Ε18, Ε22, Ε39 καὶ Κ172. Εἰς τοὺς κώδικας γράφεται Ραιδεσθινός, Ραιδασθινός, καὶ Ραιδεσθινός.

10.

Γρηγόριος ἱερομονάχος ἐκ Σηλυβρίας.

Ἀρχαῖος μουσικοδιδάσκαλος ἀκμᾶσας πρὸ τῆς ἀλώσεως, ἀγνωστος εἰς τοὺς συντάκτας τῶν καταλόγων τῶν μουσικῶν τῆς Θρῆκης καὶ εἰς τὸν Γ. Παπαδόπουλον. Τούτου σφζονται ἔργα ἐν τῷ λαμπρῷ μουσικῷ Λαυριωτικῷ κώδικι Ε173 χρονολογούμενη ἀπὸ τοῦ 1436, καὶ εἰς δύο ἄλλους τῆς αὐτῆς Λαύρας, τὸν Ε156 καὶ Λ164.

1) Μάθημα «Ἄλλος σε κόσμος ἀνάμεινε» Ε173 (ἤχος α'. Γρηγορίου ἐκ Σηλυβρίας).

2) Θεοτοκίον «Μόνη καὶ μόνον εἰσαγούσα Χριστὸν» Ε155.

3) Μάθημα τὴν 6 Αὐγούστου «καὶ δδήγησον» Λ164 (Γρηγορίου ἱερομονάχου ἐκ τῆς Σηλυβρίας).

11.

Δαυὶδ μοναχὸς ὁ Ραιδεστηνός, δομῆτικὸς τῆς ἐν ἀγίῳ Ὁρει Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος.

Ὁ Ραιδεστηνὸς Δαυὶδ εἶναι ὄλιος ἄγνωστος εἰς τοὺς ἀσχοληθέντας μὲ τούτους μελωδούς τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας καὶ συνετάς καὶ εἰς τοὺς συντάκτας τῶν καταλόγων τῶν Ὁρακῶν μουσικῶν. Τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ ἔχομεν ἀσφαλῆ ἐκ σημειωμάτων τριῶν αὐτοῦ αὐτογράφων κωδικῶν χρονολογημένων, δύο ἁγιορειτικῶν, τοῦ ὄπ' ἀριθ. 214 (Παπαδικῆ) τῆς μονῆς τοῦ Παντοκράτορος, τοῦ Λαυριωτικοῦ Ε173 καὶ τοῦ Παρισιοῦ 96 (Εὐαγγελίου) γραφέντων τῷ 1432, 1433 καὶ 1436. Ἐκ τούτου σημειώματος τοῦ ἐν τέλει Παντοκρατορινοῦ κώδικος (214) μαρτυροῦμεν ὅτι ἦν δομῆτικὸς τῆς ἐν λόγῳ μονῆς ὡς αὐτὸς οὗτος λέγει. «Ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χειρὸς ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου ἐν μοναχοῖς Δαυὶδ τοῦ Ραιδεστινοῦ καὶ δομῆτικῶ τῆς βασιλικῆς μεγάλης μονῆς τοῦ παντοκράτορος Χριστοῦ, διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ τιμιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις κτῆρ Ματθαίου· οἱ ἐντυγχάνοντες δὲ τούτου εὐχεσθε διὰ τὸν κύριον ὅπως ἡλεος γενήσεται μου ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κτίσεως. ἔτελειώθη ἐν μηνί Ἰουλλίου κδ' ἐν ἔτει, ς'ρημα' Ἰνδ. ια' (1433). Καὶ πάλιν ἐν τῷ Παρισίῳ κώδ. 69 φ. 264^β «† ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον διὰ χειρὸς Δαυὶδ ἐλαχίστου ἐν μοναχοῖς τοῦ Ραιδεστινοῦ διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ τιμιωτάτου καὶ ὁσιωτάτου ἐν ἱερομονάχοις καὶ πνευματικῶ κτῆρ Κάλλιστου ἐν ἔτει ς'ρημ' (1432) ἐν μηνί μαρτίῳ κ'· ὁ ἐν λόγῳ Κάλλιστος ἔγραψε μέρος τοῦ κώδικος τούτου, καὶ τὸ ὑπόλοιπον συνεπλήρωσεν ὁ Δαυὶδ, ὡς βεβαίως ἦ ἐν φ. 248^β τοῦ αὐτοῦ κώδικος ἀναγνωσκομένη σημείωσις «ἐγράφη διὰ χειρὸς Κάλλιστου ἐν ἔτει ς'ρημ' (1432) Ἰνδ. ι' ἐν μηνί ἀπριλίῳ»¹. Συντομώτερον εἶναι τὸ τοῦ Λαυριωτικοῦ κώδ. Ε173 ἐν τέλει σημείωμα. «Ἐγράφη τὸ παρὸν βιβλίον (Παπαδικῆ) διὰ χειρὸς ἐμοῦ ἐλαχίστου μοναχοῦ Δαυὶδ τοῦ Ραιδεστινοῦ ἐν ἔτει ς'ρημ' (1436) Ἰνδ. ιδ'. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν ταύτην ὁ Δαυὶδ ἦν Ἁγιορείτης μοναχὸς καὶ δομῆτικὸς τῆς μονῆς Παντοκράτορος. Τὸ μοναχικὸν αὐτοῦ ὄνομα ἦν Δανιήλ, καὶ οὕτως ἐπιγράφεται εἰς τινὰ αὐτοῦ ἔργα «Δανιήλ μοναχὸς Ἁγιορείτης» ἀλλὰ μεγαλόσημος γεγόμενος ἀντίπλαξε τοῦτο διὰ τοῦ Δαυὶδ. Τὴν τοιαύτην μεταβολὴν τοῦ ὀνόματος μαρτυροῦμεν ἐκ τοῦ Λαυριωτικοῦ κώδικος Κ188 ἐν τῷ ὄπισθι ἐἰς ἐν ποιήμα αὐτοῦ γίνεται ἡ ἐξῆς δήλωσις: «Νῦν αἱ δυνάμεις Δανιήλ Ἁγιορείτου ἔβρον τοῦ αὐτοῦ Δανιήλ μοναχοῦ τοῦ διὰ τοῦ μεγάλου σχήματος Δαυὶδ». Ἐν τῷ αὐτῷ κώδ. (Κ188) ἐν Κοινωνικῶν «Γεῦσασθε καὶ ἴδετε» ἐπιγράφεται «Δανιήλ μοναχοῦ Γαβαλά».

¹ Ὁ κώδις οὗτος ἦν κτήμα τοῦ πατριάρχου Κ/πόλεως Ἰωσήφ, κατὰ τὸ ἐν ἀρχῇ σημείωμα.

τὸ αὐτὸ δὲ Κοινωνικῶν εἰς τὸν ἰδιόγραφον τοῦ Δαυὶδ κώδ. (Ε173) ἐπιγράφεται «Δαυὶδ τοῦ Ραιδεστηνοῦ» καὶ εἰς ἄλλον κώδ. τῆς Λαύρας Θ154 τὸ αὐτὸ Κοινωνικῶν τιτλοφορεῖται «Δαυὶδ μοναχοῦ Ἁγιορείτου» ὁμοίως καὶ εἰς τὸν Ξηροποταμῖνον 317 «Δαυὶδ μοναχοῦ». Ἐκ τούτου δήλον γίνεται ὅτι τὸ οἰκογενειακὸν αὐτοῦ ὄνομα ἦν Γαβαλάς. Ὁ αὐτὸς δὲ Δαυὶδ εἰς τὸν αὐτόγραφον αὐτοῦ μουσικῶν κώδικα τῆς Λαύρας (Ε173) συμπεριέλαβε καὶ δύο Κοινωνικά «Γεῦσασθε καὶ ἴδετε» καὶ «Σῶμα Χριστοῦ» ἐτέρον Γαβαλά τοῦ Γερασίου καὶ Ἄμωμον τοῦ Γαβαλά Κωνσταντίνου, ἱερέως μὴ ἀράγει οὕτοι ἦσαν συγγενεῖς τοῦ Δαυὶδ, ἐκ Ραιδεστού καὶ αὐτοὶ καταγόμενοι; Εἰς ἄλλον κώδικα τῆς Λαύρας, τὸν Κ188, φέρεται καὶ τέτατος Γαβαλάς, ὁ ἱερεὺς Φιλιππος, ποιητῆς καὶ αὐτὸς Κοινωνικοῦ τῆς ἐβδόμηδος ἦσαν ἀράγει ἀδελφοί, συγγενεῖς, ἡ ἕξι ἐντέλως πρὸς ἀλλήλους κοινὸν μόνον ἔχοντες τὸ ἐπώνυμον; Ὁ Δαυὶδ, ὡς μεγαλόσημος, τελείως τὸν κόσμον ἀπαρνηθεὶς ἠρκεσθῆ ἴδιον εἰς τὸ μοναχικὸν αὐτοῦ ὄνομα ἀπαξίως νὰ προσθήσῃ καὶ τὸ τῆς οἰκογενείας ἢ δὲ παράλειψις τούτου δυσχεραίνει τὸν προσδιορισμὸν τῶν περὶ αὐτὸν τοῦτων Γαβαλάδων καὶ τὸν συγγενικὸν αὐτῶν βαθμὸν πρὸς ἀλλήλους. Ἰσως νεώτεροι ἔρευναί εἰς τοὺς κώδικας ἐπιχύσουν περισσότερον φῶς.

Τοῦ Ραιδεστινοῦ Δαυὶδ σφῆνται εἰς τοὺς Ἁγιορειτικῶν κώδικας τὰ ἐξῆς μουσικά ἔργα.

1) Στιχηρὰ τοῦ Μηνολογίου τῆ 27 Δεκεμ. «Στέφανος ἡ καλὴ ἀπαρχὴ» Ε155 Λαύρ. (Δαυὶδ Ραιδεστηνοῦ) τῆ 25 Μαρτίου «τῷ ἔκτω μηνί» Ε155 Λαύρ. (Δαυὶδ μοναχοῦ) τῆ 6 Αὐγούστου «οὐδανὸν ἔφρξαν» Κ168 Λαύρ. (Δανιήλ Ἁγιορείτου); Κ173 Λαύρ. (Δανιήλ μοναχοῦ Ἁγιορείτου). Στιχηρὰ καλοφωνικά Κ134 (Δανιήλ Ἁγιορείτου) τῆ 8 Σεπτεμ. «Ἡ παγκόσμιος χαρὰ» Ε46 Λαύρ. (Δανιήλ μοναχοῦ Ἁγιορείτου). Ἔτερα μεθῆματα ἐν κώδ. I 88 φ. 233 Λαύρ. (Δανιήλ τοῦ παλαιοῦ) ἴσως τοῦ ἡμετέρου Δανιήλ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν πρωτοψάλτην Δανιήλ ὅστις ἀποκαλεῖται Δανιήλ ὁ νέος, καίτοι ὑπάρχει πολὺ παλαιότερος τοῦ ἡμετέρου, ὁ ἱερομόναχος Δανιήλ ὁ Ἀχράδης ἀκμίσας περὶ τὰ τέλη τοῦ ιγ' καὶ ἀρχὰς τοῦ ιδ' αἰῶνος.

2) Ἀλληλουαρίον τῆς λειτουργίας κώδ. I 81 Λαύρ. (Δαυὶδ μοναχοῦ); Κ188 Λαύρ. (Δαυὶδ μοναχοῦ).

3) Χερουβικά Κ188 Λαύρ. (Δανιήλ Ἁγιορείτου) «Νῦν αἱ δυνάμεις» Κ188 Λαύρ. (Δανιήλ μοναχοῦ, Ἁγιορείτου τοῦ διὰ τοῦ μεγάλου σχήματος Δαυὶδ).

4) Λειτουργικά προηγιασμένον κώδ. Θ154 Λαύρ. (Δανιήλ μοναχοῦ Ἁγιορείτου).

5) Κοινωνικά «Αἰνεῖτε» καὶ «Γεῦσασθε» Ε25 Λαύρ. (Δαυὶδ Ραιδεστηνοῦ) Ε32 Λαύρ. (Δαυὶδ Ραιδεστηνοῦ) — «Γεῦσασθε» Ε173 Λαύρ. Θ154 Λαύρ. (Δαυὶδ μοναχοῦ Ἁγιορείτου); Κ188 Λαύρ. (Δανιήλ μοναχοῦ Γαβαλά), — τὸ ἐναντιοῦ 317 Ξηροποταμίου.

Σημειώτων ὅτι ὑπάρχει καὶ ἕτερος μουσικός Δαυὶδ ἱερομόναχος ὁ Πενάβδης ὁ ἄπαντων εἰς τὸν μουσικὸν Λαυριωτικὸν κώδ. Ε 46, πρὸς τὸν ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ συγγεταί.

Ἄλλ' ἡ πολυτιμότερα κληρονομία τὴν ὁποῖαν ἀφήκεν εἰς ἡμᾶς ὁ Ραιδεστῆρος Δαυὶδ εἶναι ὁ ὅπ' αὐτοῦ γραφεὶς καὶ περιωμθεὶς εἰς τὴν μονὴν τῆς Λαύρας περισπούδατος αὐτοῦ μουσικός κώδιξ, ὁ χρονολογούμενος, ὡς εἶδομεν, ἀπὸ τοῦ 1436. Εἰς 550 φύλλα δὲσα ἀπαρτίζονται τὸν ἐν λόγῳ κώδικα περιέχουσεν ὅ,τι ὑψηλὸν ἐν τῇ ἱερᾷ τέχνῃ παρήγαγον οἱ πρὸ τῆς ἀλώσεως χρόνοι μέχρι τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ. Προαιδευτικά περὶ τῆς καλλιτέχνης τέχνης, Προκειμένα, Δοξαί, Κεκραγάρια, Ἀνοξεντάρια, Πολυέλικα, Μεγαλινάρια, Ἄμωμοι, Τριλογία, Λειτουργικά, Πολυχρονιομοὶ (τοὺ βασιλέως Ἰωάννου τοῦ ἐκ τῆς Αδγούστης Μαρίας καὶ τοῦ πατριάρχου Ἰωσήφ), Χερουβικά, Κοινωνικά (Κυριακῶν, τῆς ἑβδομάδος καὶ τοῦ ἑνιαυτοῦ), Στίχοι καλοφρονικοί, Πρόλογοι κατ' ἴχρον, Κρατήματα, Θεοτοκία (εἰς πάντας τοὺς ἴχρους), Στιχηρὰ τοῦ Μηρολογίου, Τριφιδίου καὶ Πεντηκοσταρίου καὶ πληθὺς ἄλλο ἱερῶν μελωδημάτων ὅσα οἱ περιφανέστεροι ἱεροφάνται τῆς ἱερᾶς τέχνης ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων ἐμελοψήγησαν¹. Τὸ δὲ σπουδαιότερον ὅτι μετὰ τῶν μελωδιῶν τούτων περιέσωσεν εἰς ἡμᾶς καὶ τὰ δνόματα τῶν διδασκάλων ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι τῆς ἐποχῆς του, οὕτως ὅστε μετ' ἀσφαλείας νὰ δυνάμεθα νὰ καθορίσωμεν τὸν χρόνον τῆς ἀκμῆς τῶν καλῶν μελωδῶν μέχρι τῶν χρονικῶν ὁρίων τῆς ἀλώσεως καὶ τὸν μετὰ ταῦτα χρόνον. Διὰ τοῦτο, πρὸς ἀποφυγὴν τῆς μέχρι τοῦδε παρατηρουμένης ἀταξίας εἰς τὰ εἰδικῶς συγγραφεῖνα περὶ τῆς ἡμετέρας μουσικῆς καὶ τῶν μουσικῶν ἔργων, θεωρῶ ἀναγκαῖστον νὰ ἀναγράψω ἐνταῦθα τὰ ἐν τῷ λαμπρῷ τούτῳ κώδικι μνημονεύμενα τῶν μελωδῶν ὀνόματα μετὰ τῶν ποιημάτων αὐτῶν κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰν, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς ὁδηγὸς ἀσφαλῆς εἰς τοὺς ἀρχολογούμενους περὶ τὰ τοιαῦτα.

- 1) Ἀγαλλιανὸς (ἔγνωσαν τὶς ἐκ τῶν δύο) ὁ Θεόδωρος ἢ Μαρτίνῳ ὁ δομειστικός τῆς Μ. Ἐκκλησίας Κοινωνικά.
- 2) Ἀθανάσιος ἱερομόναχος. Μάθημα (ἴχρος πλ. α') Ἐσαυρῶ σε.
- 3) Ἀλμυριώτης (Λέων). Στιχηρὸν τῆς 6 Ἰανουαρίου «Θάμβος ἦν». Στιχηρ. Τριφιδίου—«Ὅτε τῷ σταυρῷ». Στιχηρ. Πεντηκοστῆς «Γλώσσαί ποτέ».
- 4) Ἀμυροῦτζης Μιχαήλ. Μάθημα «Ὁ διὰ δὲ θεολάτωρ».—«Υπὸ τὴν σὴν δέσποινα σκέπη».—«Ναὸς καὶ πύλη».

¹ Τὸ αὐτὸ περίπου περιεχόμενον παρουσιάζει καὶ ὁ ἕτερος ἀνέγραφος κώδιξ τοῦ Δαυὶδ ὁ περιωμθεὶς εἰς τὴν μονὴν τῶν Παντοκράτορος (ἐν ἀγίῳ Ὄρει) καὶ γραφεὶς τῷ 1438. Τοῦτου ἐκτενὴ περιγραφήν ἀπέστειλέ μοι τῆς αἰτήσεώς μου ὁ Σχολάρχης τῆς Ἀθωνιάδος Σχολῆς ἀρχμ. Ἀθανάσιος ὁ Παντοκράτοριδος, πρὸς ὃν ἐκράξω δημοσίᾳ τὰς ἐπιχαριστίας μου. Τοῦ δὲ κώδ. τοῦ Δαυὶδ, τοῦ περιωμθέντος ἐν τῇ Λαύρῃ, ἡ λεπτομερὴς περιγραφή ὀφείλεται εἰς τὴν πρόβουον συναντήλην τοῦ συνεργάτου μου Γερόντου Σπυριδανῶν Λαυριώτου, τοῦ ἱατροῦ.

- 5) Ἀμπελοκηπιώτης. Κοινωνικά.
- 6) Ἀνανιώτης (Μιχαὴλ δομειστικός). «Τῇ ὑπεράρχῳ»—Στιχηρὸν τῆ 26 Ὀκτωβρ. «Ἐχε μὲν ἡ θεοτότη».
- 7) Ἀνδρόνικος. Μάθημα (ἴχρος α') «Ρυφεὶς Ἀδάμ ἐκ τῆς Ἐδέμ».
- 8) Ἀργυρόπουλος. Κοινωνικά.
- 9) Ἀργυρόπουλος Θεοφύλακτος. Κοινωνικά.—Μάθημα «Τὴν ἄχραντον καὶ ἄσπιλον».
- 10) Ἀργυρόπουλος Μανουήλ. Ἄμωμον.—Χερουβικά—Κοινωνικά «Γεῦσασθε».—«Σῶμα Χριστοῦ».—Θεοτοκία (ἴχρος δ') «Λάμψον μοι φῶς».—(ἴχ. πλ. δ') «Βασίλισσα τῶν οὐρανῶν».
- 11) Ἀσάνης Νικόλαος (ὁ Κύπριος). Κοινωνικά.
- 12) Βλατηρὸς (Μανουήλ ὁ Θεσσαλονικεὺς). Κοινωνικά.
- 13) Γεβαλαῶς Γεράσιμος. Κοινωνικά «Γεῦσασθε».—«Σῶμα Χριστοῦ».
- 14) Γεβαλαῶς Κωνσταντίνος ἱερεὺς. Ἄμωμον.
- 15) Γαβριήλ ἱερομόναχος. Κοινωνικά.
- 16) Γεράσιμος ἱερομόναχος. Κοινωνικὸν «Σῶμα Χριστοῦ»—ἔτην τιμιωτέραν μετ' ἀναγραμματισμῶν—«Ἅγιος ἅγιος». Κοινωνικά—Μάθημα «Χαῖρε Μαρία» (ἴχρος πλ. α')—Στιχηρὰ 1 Ἰανουαρίου «Σοφίας ἑραστῆς»—6 Αὐγ. «Ὅρος τὸ ποτέ».
- 17) Γεώργιος Γάνου (πρωτοψάλτης). Κοινωνικά.
- 18) Γλυκὺς (Ἰωάννης). Ἄμωμον—Χερουβικά—Κοινωνικὸν «Σῶμα Χριστοῦ». Τὴν τιμιωτέραν μετ' ἀναγραμματισμῶν—Θεοτοκία «Ἄνωθεν οἱ προφῆται» (ἴχρος βαρὺς)—«Τῇ ὑπεράρχῳ» μετὰ δύο οἰκόν—Στιχηρὰ 1 Σεπτεμ. «Ἡ τῶν λευπῶν σου θήκη»—16 Σεπτεμ. «Ἐκ δεξιῶν»—26 Σεπτεμ. «Ποταμοί»—26 Ὀκτωβρ. «Ὁ τῆς ἀληθείας ἀήτητος» (τὰ γράμματα Λέοντος δεσπότη, τὸ δὲ μέλος Γλυκέος)—1 Νοεμβ. «Μεγάλων ἐξωθέντες»—13 Νοεμβ. «Σὲ τὸν μέγαν».—«Ὅσιε τρισμάκω»—6 Δεκεμ. «Ἰεραρχῶν τὴν καλλοήν».—«Τῶν ἀνδραγαθημάτων σου».—«Ἰεραρχῶν τὸ θεῖον κερμήλιον»—17 Δεκεμ. «Πνευματικῶς»—22 Δεκεμ. «Προεσόριος».—30 Ἰανουαρίου «Πᾶσα πνοὴ λογική»—2 Ἰουλίου «Φρόνας»—15 Ἰουλ. «Ὁ τριετής».—27 Ἰουλ. «Ἡ παμφραξ».—Στιχηρὰ τοῦ Τριφιδίου.—«Ἐκάθισεν ἀπέναντι περιπαθῶς διακροῦν».—«Πάτερ ἀγαθέ».—«Ἀγιοσύνης δωρεά».—«Τεαρταῖον Λάζωρον».—«Λοιπὸν καλῶ τὰ ἔθνη».—Στιχηρὰ τοῦ Πεντηκοσταρίου.—«Ἀναστάς ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τοῦ τάφου».—«Φωτίζω φωτίζου».—«Ἀναλαμβανομένου σου Χριστέ».
- 19) Γρηγόριος. Στιχηρὸν 1 Ἰανουαρίου «Πάντων τῶν ἁγίων ἀνεμάσω».—Στιχηρὸν Τριφιδίου «Τὴν θεοδωρητον χάριν».
- 20) Γρηγόριος ἐκ Σηλυβρίας. Θεοτοκίον (ἴχρος α') «Ἄλλος σε κόσμος».
- 21) Γυμνάσιος ἱερομόναχος. Χερουβικά.
- 22) Λαμοσκηνός (Ἰωάννης).—«Νῦν αἱ δυνάμεις».

- 23) Δαμιανός. Κοινωνικά.
 24) Δημήτριος Ραιδεσθινός. Κοινωνικά. «Σιχηρά Τριφιδίου» «Ω πόσαν ἀγαθῶν» — Θεοτοκίον (πλ. β') «Μή με στήσης» (Τὴν ἀκμὴν τοῦ Δοκιανοῦ, ὁ ὁποῖος ἦτο μαθητὴς τοῦ Κουκουζέλη, ὁ Γ. Παπαδόπουλος ὄριξε κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα).
 26) Δομέστικος Ἰωαννίνων. — Μάθημα «Ἐλέσόν με εἶπεν ὁ Δαυὶδ».
 27) Εὐγενικός Μάρκος (δὲ ἐκ τῆς μονῆς τῶν Ξανθοπούλων, διάφορος Μάρκου τοῦ Ἐφέσου, πρὸς ὃν ἀτόχως ἀνήγεται). Ἄμωμον — Χερουβικά — Κοινωνικά — «Γεῦσασθε» — «Σῶμα Χριστοῦ» — Μαθήματα (ἴχος β') «Τριάδα ἑμοῦσιον» — «Τίς μὴ μακαρίσει σε» — «Δοξάζω τοῦ πατρὸς» — Σιχηρά — 2 Αὐγούστου «Χαίροις ἐν Κυρίῳ» — Σιχηρά Πεντηκοσταρίου — «Ἀπέστειλας ἡμῖν Χριστὸν» — «Ἄγγελοι ἐν οὐρανοῖς» — «Ἀσματικὴν χορεύαν».
 28) Ζαχαρίας Ἰωαννίνων. Κοινωνικά.
 29) Ἡθικός Νικηφόρος. Ἄμωμον — «Εἶθι τὸ δνομα τοῦ Κυρίου» — «Τοῦ δεῖκναι σου τὸ μυστικῶν» — «Σιγησάτω» — Θεοτοκία — (ἴχος α') «Ἐν λύταις σε» — «Ὄντως δακρυῶν ὄξια» (πλ. β') — «Τῆ ὑπερέμῳ» — Σιχηρά 8 Σεπτεμ. «Νοερός οἱ προφήται» — 13 Σεπτεμ. «Ἄρατε πύλας» — 16 Σεπτεμ. «Πᾶσα γλώσσα» — 21 Νοεμ. «Ἀγαλλιάσθω ὁ Δαυὶδ» — «Σήμερον ὁ θεοχώρητος» — 30 Νοεμ. «Τὸν κίρκικα» — «Ὁ πρωτόκλητος» — 4 Δεκεμ. «Τὴν χεῖρα τὴν σὴν Ἰωάννην» — 4 Ἰανουαρ. «Τὸν ἐπὶ γῆς» — 1 Αὐγ. «Ἡ πολυάθλος» — 6 Αὐγ. «Εἰς ὄρος ὑψηλόν».
 30) Θαλασσηνός Θεόδωρος. Σιχηρὸν 14 Σεπτεμ. «Σήμερον ἔλυον».
 31) Θεόδουλος μοναχός. Σιχηρὰ Πεντηκοσταρίου «Ἀναστάσεως ἡμέρα» (ἀναγραμματισμός) — (τῶν Μυροφόρων) «Κρυπτόμενον τὸν Πέτρον» — Θεοτοκίον (ἴχος β') «Πᾶσαν ἀμαρτίαν».
 32) Θεόδωρος δομῆστικος Καλλιμαχτείας. Κοινωνικά.
 33) Θηβαίος. Ἄμωμον.
 34) Ἰωάννης πατριάρχης — Τριακίον νεκρώσιμον.
 35) Ἰωάσαφ μοναχός — Θεοτοκία (ἴχ. πλ. β') «Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου» — (ἴχ. πλ. δ') «Τὴν Θεοτόκον Μαρίαν».
 36) Κάλλιστος. Σιχηρὸν 25 Δεκεμ. «Πρὸ τῆς γεννήσεως».
 37) Καμπάνης (Νικόλαος) — Ἄμωμον — Μάθημα (ἴχ. α') «Ριφεῖς ἐκ τῆς Ἐδέμ» — Σιχηρά 26 Ὀκτωβ. «Ἐνφραίνου ἐν Κυρίῳ» — 8 Νοεμβρ. «Συγχάρητε ἡμῖν» — 21 Νοεμ. «Μετὰ τὸ τεχθῆναι σε» — 24 Ἰουν. «Πρέπει τῷ Ἰωάννῃ».
 38) Καναβούρης Μανουὴλ — Θεοτοκίον (πλ. β') «Χαίρε παρθένε Μαρία».
 39) Καρβουναριώτης (Μανουὴλ) — Σιχηρὰ Τριφιδίου «Ὀἶμοι μέλαινα».

- 40) Κελαδινός — Ἄμωμον.
 41) Κλαδᾶς Θεόδωρος Κατακαλῶν. Χερουβικά.
 42) Κλαδᾶς (Ἰωάννης Λαμπαδρίστου). Κοινωνικά. — Ἄμωμον — «Γεῦσασθε» — «Ἐξηγήθη» — «Σῶμα Χριστοῦ» — Θεοτοκία (ἴχος α') «Ἦν πάλα προκήρυξαν» — «Τῆ ἀειπαρθένου» — «Τῶν οὐρανίων ταγμάτων» — «Ἄνωθεν οἱ προφῆται» — «Τὴν παρκόμιον ὄξαν» — «Ἰδοὺ πεπλήρωται» — «Ποία τοῦ βίου τριψή» — (ἴχος β') «Παρθῆθεν ἡ σκιά» — «Ὀἶμω» — «Ὀἶμοι οἶον ἀγόντα» — (ἴχος γ') «Πῶς μὴ θαυμάσωμεν» — «Πολλὰκις τὴν ἑμφάνειαν» — (ἴχος δ') «Λαμπάδα φαιδρῶνον» — «Νεῦσον παρακλησεί» — (ἴχος πλ. α') «Ναῶς καὶ πύλη» — «Ψαλα γόρουν» — «Ταῖς πολυλόκους συμφοραῖς» — «Ψυχὴ τὰ ὄδε πρόσκαιρα» — «Ἀνθρώπου θρήνησον» — (πλ. β') «Πάντων προστατεῖς» — «Ὁ ποιητὴς καὶ λυτρωτὴς μου» — «Θεὸς τριάς διαιετη» (τὰ γράμματα Κωνσταντίνου Ἀσάνη) — (ἴχος βαρὺς) «Ψυχὴ τὸ ἐπιτίμιον» — «Μήτηρ μὲν ἐγνώσθη» — «Ἄνωθεν οἱ προφῆται» — Μάθημα (ἴχος α') «Ἄπας ἐγκωμίον» — «Τῆ ὑπερέμῳ» (δύο στάσεις) — (ἴχος γ') «Πάντα ματαιώτης» — (ἴχ. δ') «Ὄντως φοβερότατον» — «Ἐσεῖσθησαν λαοὶ» — «Ἐυαγγελίζου γῆ χαρὰν μεγάλην» — (ἴχος πλ. δ') «Σὲ μεγαλύνωμεν» — «Ὁ δὲ βασιλεὺς εὐφρανθήσεται» — «Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου» — «Ἐν τῇ φρικτῇ παρουσίᾳ σου» — «Ἀνθρώπου στέναξον» — «Παράδεισος ἀγώτατε» — Σιχηρά 8 Σεπτεμ. «Σήμερον ὁ τοῖς νοεροῖς» — Μεγαλνήριον (6 Αὐγούστου) — Σιχηρὰ Τριφιδίου «Ὁ διδάσκαλος λέγει» — «Ὁ τρώπος σου δολιχότητος» — Σιχηρὰ Πεντηκοσταρίου «Ἀναστάσεως ἡμέρα» — «Τίς λαλήσει».
 43) Κοντοπετῆς (Γεώργιος δομῆστικος) — Τὴν τιμιωτέραν, μετ' ἀναγραμματισμῶν.
 44) Κορῶνης Ἀγαθῶν. Κοινωνικά — Χερουβικά.
 45) Κορῶνης (Ξένος) — Χερουβικά — «Ἐλὶ σοὶ χεῖρει κεχωρισμένη» — Ἄμωμον — Κοινωνικά — «Γεῦσασθε» — Τὴν τιμιωτέραν, μετ' ἀναγραμματισμῶν — Θεοτοκία (ἴχος α') «Τὴν ζωοδόχον πηγὴν» — «Ποῖαν σοι ἐπάξιον ὄδην» — «Ἰδοὺ ταλαίπωρε» — «Ἄλλ' ὅταν ἔλθῃς τὰ κρυπτά» — (ἴχος γ') «Ἐν Σινάει τῷ ὄρει» — (ἴχος πλ. α') «Χαίρε ἡ καλλονή» — (ἴχος πλ. β') «Πληθὺς ἀνθρώπων» — «Εἰ θέλει ἀνθρώπου» — (ἴχος πλ. δ') «Ταῖς εἰς ἐμὲ» — «Τοῖς ἀκαθάρτοις λογιμοῖς» — «Ὡ πόσ Χριστὸν» — «Αὐτὸς μόνος ὑπάχεις ἀθάνατος» — (ἴχος πλ. α') «Καρδιά νῶ τε καὶ ψυχῆ» — «Ὡ πόσαν θρῆναν ἄξια» — «Ὅταν εἰς νοῦν τὸ φοβερόν» — «Ὡς ἐπὶ θρόνον» — (ἴχος πλ. β') «Τοῦς Θεοτόκον σε» — «Μεταβολὴ τῶν θλιβομένων» — «Ἀνανόρος μήνη» — «Τῆς ἀκηρτοῦ σου» — (ἴχος βαρὺς) «Πολλὰ πολλὰκις» — «Χαίροις οἰκουμένης» — «Ἀμαρτωλῶν τὰς δεήσεις» — «Τῆ ὑπερέμῳ» — Σιχηρὰ 8 Σεπτεμ. «Σήμερον σειροτικαί» — 6 Ὀκτωβ. «Ὡς ἕπησθη» — 14 Ὀκτωβ.

(εἰς Ἀθανάσιον πατριάρχην Κωνιπόλεως) «Ἀθανάσιε πάτερ» — 15 Δεκεμ. «Τὸν ἐν μέρτσι» — 6 Ἰανουαρ. «Σήμερον ὁ Χριστὸς» — «Εἶδοσάν σε ὕδατα» — 20 Ἰανουαρ. «Τὼν ἐν τῷ βίῳ» — 23 Ἰανουαρ. «Τὴν τῶν χρόνων» — 25 Ἰανουαρ. «Ἡ γρηγόρος γλώσσά σου» — 30 Ἰανουαρ. «Φωστῆρες ἐξέλαμψαν» — 2 Φεβρ. «Τὸν ἱερὸν ἡ ἱερά» — 9 Μαρτ. «Τὴν λίμνην» — 23 Ἀπριλίου «Τοῦ μεγάλου βασιλέως» — 24 Ἰουνίου «Τοῦς τῆς εὐσεβείας» — 5 Ἰουλίου «Τὴν τοῦ Κυρίου» — 22 Ἰουλ. «Εἰς τὸ μνημαί» — Πολυρρησιμόν (6 Ἰανουαρίου) — Στιχηρά Τριφιδίου. «Παντοκράτωρ Κύριε» — «Ἀδάμ ὁ φύλαξ τῆς Ἐδέμ» — Στιχηρά Πεντηκοσταρίου «Ὁ θεός, ὁ φύλαξ» — «Παρά τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ» — «Δικαιοσύνης ἤλιε» — «Ἐν ταῖς αἰταῖς σου ὑμνήσω σε» — Μάθημα (ἤχος δ) «Σὺ μου γλυκασιμὸς» (τὰ γράμματα Ἰσιδώρου πατριάρχου) *.

46) Κουκουλιῆς (Γ' ὠάννης). Ἄμωμον. Κοινωνικά. «Νῦν αἱ δυνάμεις» — «Γεῖσασθε» — Τὴν τιμωρέαν μετ' ἀναγραμματισμῶν — «Τὴν δυνος Θεοτόκον» — Θεοτοκία (ἤχος α) «Μοι ψυχῆ τὴ ραθυμείας» — «Ἀπίσης πλάνης» — (ἤχος β) «Ἐπι ξύλου βλέπουσα» — (ἤχος πλ. α) «Οἶμοι τὸ τέλος ἀνθρώπε» — «Τὴν φοβεράν σου» — «Θρηῶ καὶ κλαίω» — (ἤχος βαρὺς) «Ἀναθεν οἱ προφήται» — «Μήτηρ Παρθένε» — «Θρήνησον, κλαῦσον» — «Ἰδοὺ ψυχῆ» — (ἤχος πλ. δ) «Στήθι καὶ βλέμων» — Μάθηματα (ἤχ α) — «Ἐκύκλωσεν ἡμᾶς» — «Γαστήρ θεοχαρίτου» — «Σφαγῆν σου τὴν ἄδικον» — «Ἀν βάρος με τῶν λυπηρῶν» — «Εἰκὼν εἰμι» — «Ἰδοὺ γὰρ κτίσις ἄπασα» — «Υπὲρ λησθῆν καὶ Μανασσοῦν» — «Τὶ μάτην τρέχεις, ἀνθρώπε» — «Ὀυδέεις μου τότε βοηθός» — «Εἰ καὶ σταυρὸν ὑπομένεις» — (ἤχος β) «Εἰς νοῦν ἀν λάβω» — «Ὁ ἀπάτη τοῦ βίου» — (ἤχος γ) «Ἔνον μου πλάστα» — «Ὀντος δακρυῶν ἄξια» — (ἤχος δ) «Ὀντος φοβερῶτατον» — «Ἀέλνται φύσις» — «Ἐχόντες σε Θεοτόκε» — (ἤχος πλ. β) «Φεῦ τί τὸ ξένον» — «Μετὰ κλυθύνων καὶ ὀδυρμῶν» — «Ἐξομολογησάμει σοι» — (ἤχος βαρὺς) «Ὅτε τὸ πάθος» — (ἤχος πλ. δ) «Ἡ σὲ τεκούσα» — «Παρισταμένη τῷ σταυρῷ» — «Νευρέλη κούφη» — «Αἰμογαρῆς ἀπάνθρωπος» — «Πάθος ὀρώσα» — «Ἐγὼ δὲ πῶς» — «Τῇ ὑπερμάχῳ» — Στιχηρά 26 Σεπτεμ. «Ἐδωγλήτοα» — 21 Νοεμβρ. «Ἄγγελος τὴν εἰσοδον» — 15 Δεκεμ (Παύλου τοῦ ἐν τῷ Λάτρῳ) «Ὅσιε πάτερ τῆς φωνῆς» — 1 Ἰανουαρ. «Σοφίας ἑρατῆς» — 6 Ἰανουαρ. «Μεγάλων ψυχῆ μου» — 25 Ἰανουαρ. «Λόγῳ Θεοῦ» — 2 Φεβρ. «Ἀκατάληπτόν ἔστι» — 5 Ἰουλ. (Ἀθανασίου τοῦ ἐν τῷ Ἄθῳ) «Περικυκλῶντες» — 28 Ἰουλ.

* Ὁ δυνος Ἀθανάσιος πατριάρχης Κιππόλεως ἀνέβη ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸ αὐν 1289-1293, τὸ βον 1303-1311. Ὁ Κορώνης ἔξενος ὁ μελοποιήσας τὸ εἰς αὐτὸν Ἰδιώμων ἐξ ἄρα κατὰ τὸν ἰδ' αἰῶνα καὶ οὐχὶ κατὰ τὸν ἰδ' ὡς γράφει ὁ Γ. Παπαδόπουλος (Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσιχῆς σ. 266).

2 Ἐπατριάρχου ἐν Ὀϊδιῶρον ἀπὸ τοῦ 1347-1350 ὁ Κορώνης μελοποιεῖ τοὺς στίχους τοῦ Ἰσιδώρου μᾶτα εἰ ἀπέδειξε ὅτι ὁ Κορώνης ἦν συγχρονὸς τοῦ Ἰσιδώρου ἀκμάζων κατὰ τὸν ἰδ' αἰῶνα.

(ὁσίας Εἰρήνης) «Τὴν ἀγνήν» — 25 Μαρτ. «Ἐδωγλήτοα ὁ Γαβριήλ» — «Ἐδωγλήτοα γῆ» — 8 Ἰουνίου «Μακαρίσωμεν πάντες» — 8 Σεπτ. «Ἐξ ἀκάρπου» — 14 Σεπτεμ. «Διὰ πιστῶν βασιλέων» — 26 Σεπτ. «Καὶ τὰ νικητήρια» — «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος» — 26 Ὀκτωβ. «Ἀπόλαβε» — «Φοῦσησον ἡμᾶς» — «Κατὰ τὴν φραματιζομένην» — 8 Νοεμ. «Σκέπασον ἡμᾶς» — «Τοὺς ὀρθοδόξους ἀνακτας» — 6 Ἀυγ. «Τὸ Θαβάρων δρος» — «Ὀυρανοί» — 15 Ἀυγ. «Καὶ σὺν αὐτῇ» — «Χαῖρε κεχαριτωμένη» — «Ἄλλ' ὁ Παρθένης» — 29 Ἀυγ. «Ἄλλ' ἡμεῖς, τὸν βαπτιστήν» — «Ὁρχάσιο ἡ μαθήτρια» — «Πάσα πνοή» — Στιχηρά τοῦ Τριφιδίου — «Ἄλλ' ὡς οὐκίριον κἀθαρον» — «Λοιπὸν ὁ ψυχῆ» — «Ἄλλ' ὁ παράδεισε» — «Ἐβρίστω τὴν εἰσέλευσιν» — «Ἄλλὰ πενθῶν ἄλλὰ θρηνηῶν» — «Ὁ τοῦ θαύματος τί τοῦ περι ἡμᾶς» — «Ἰνα σώσῃ τὸν κόσμον» (τῆς Σταυροπροσκυνήσεως) — «Ἐύλογημένος ὁ ἐρχόμενος» — Στιχηρά τῶν Πεντηκοσταρίου — «Τότε κατηργήθη ἡ ἀφονία».

47) Κουκουλιῆς (Μιχαὴλ ἱερεύς). Μάθημα (ἤχος πλ. β) «Τίς μοι πᾶν θρόνον».

48) Λάσκαρις Ἰωάννης ἀπὸ τῆς Κρήτης — Θεοτοκία (ἤχος πλ. δ) «Ἀνύμφειν Παρθένη» — «Ἐξέστη ἐπὶ τοῦτ'» — «Ὁσος εἰ σῴτηρ γλυκασιμὸς».

49) Λάσκαρις Ἰωάννης Πηγωνίτης Κοινωνικά Θεοτοκία (ἤχος γ) «Τὴν ὠραύτητα» — (ἤχος α) «Χαῖρε ἡ τῆς χάριτος πηγῆ» — (ἤχος πλ. α) «Χαῖρε πύλι» — (Εἰκάσω δι το Πηγωνίτης καὶ ὁ ἀπὸ τῆς Κρήτης Λάσκαρις εἶναι τὸ αὐτὸ προσωπον).

50) Μαγουλιῆς Κωνσταντίνος Κοινωνικά — Θεοτοκίον (ἤχος δ) «Ταχὺ συνεισέλωμεν» — Τῆ 6 Ἀυγ. «Ἄπας γηγενῆς».

51) Μακάριος ἱερομναχος — Κοινωνικὸν «Σῶμα Χριστοῦ».

52) Μανουγρᾶς Θεόδωρος — Ἄμωμον — Στιχηρά 25 Δεκεμ. «Ἄκουε οὐρανοί» — 6 Ἰανουαρ. «Τὶ ἀνακαίτεις» — 6 Ἀυγ. «Προσιπῶν τὴν ἀνάστασιν» — Στιχηρά Τριφιδίου «Πρὸ ἕξ ἡμερῶν τοῦ πάσα».

53) Μανουὴλ ἱερεὺς ὀφρανοειθόφος Ἄμωμον.

54) Μοσχιατὸς (Γεώργιος δομῆστικὸς ὁ Λαοσυγκάτης). Κατανυκτικὸν «Ἀνθρώπε τίς ἡ πλάνη σου» — «Πατέρα υἱόν» — Κοινωνικὸν «Γεῖσασθε» καὶ ἔτερον Κοινωνικὸν «Σῶμα Χριστοῦ».

55) Οὐρανώτης (Ἰωάννης πρωτοψάλτης). Κοινωνικά — «Ἐξηγέρθη» (δύο).

56) Πανάρετος (Γεώργιος). Ἄμωμον — Κοινωνικά — Τὴν τιμωρέαν μετ' ἀναγραμματισμῶν.

57) Πατζίδος (Μιχαὴλ) Στιχηρά 25 Μαρτ. «Ἀπεισλή ἄγγελος» — 23 Ἀπριλ. «Ἀνέτειλε τὸ ἔσρα» — 29 Ἀυγ. «Γενεθλιῶν τελουμένων».

58) Προσαλᾶς Μιχαὴλ Κοινωνικά

59) Ραιδεστηνὸς Λαυδὶ. Κοινωνικά — «Γεῖσασθε».

- 60) Σγουρόπουλος (Γεώργιος ὁ Δομestικός). Μάθημα (ἴχος πλ. α') «Ἡ δημιουργική»— Κοινωνικά «Σῶμα Χριστοῦ».
- 61) Σπανός Κωνσταντῖνος ἱερεὺς. Ἄμωμον.
- 62) Σπανός Μανουὴλ ἱερεὺς. Ἄμωμον.
- 63) Σταυράκιος (Ἰωάννης) χαρτοφύλαξ Θεσσαλονίκης. Στιχηρὸν 26 Ὀκτωβρ. «Τρισαρισεὺ ἀτελήπτωρ».
- 64) Συγγρός Ἰ. Ἀνδρέας. Κοινωνικά — Μάθημα (πλ. δ') «Αὐτὸς μόνος ὑπάρχει ἀθάνατος».
- 65) Τραμουνιάνης Νικόλαος πρωτοψάλτης Ρόδου. Χερουβικά.
- 66) Τσακνόπουλος (Ἰωάννης) — «Τῆ ὑπεριάφω».
- 67) Φαρδιβοῦκης (πρωτοπαπᾶς ἁγίων ἀποστόλων).— Ἄμωμον.
- 68) Φερεντάρης. Κοινωνικά.
- 69) Φωκάς (Ἰωάννης Λαμπαδάριος) ἐκ Κρήτης — Κοινωνικά — Θεοκοῖον (ἴχος πλ. δ') «Σὺ γὰρ ἔχω ἐλπίδα» — Μάθημα (ἴχος πλ. δ') «Ὡ βάθος ἀγαθότητος» (τὰ γράμματα Μανουὴλ Σαμβίου).

Οἱ 69 οὗτοι μουσικοδιδάσκαλοι ἀμᾶρξαισι πρὸ τῆς ἀλώσεως· οἱ δὲ περὶ τὰ χρονικά διαστήματα πλανηθέντες δύνανται ἐπὶ τῆ βράσει τοῦ ἀνωτέρω καταλόγου νὰ ἐπανορθώσουν τὰ χρονολογικά αὐτῶν πλάνας.

12.

Δημήτριος ἱερομόναχος Παλαμᾶς ἐκ Μεσημβρίας.

Ἄγνωστος εἰς τοὺς συντάκτας τὸν καταλόγον τῶν μουσικῶν τῆς Θράκης καὶ εἰς τὸν Γ. Παπαδόπουλον. Τοῦτου φέρονται ἀναγραμματιστοὶ εἰς τὸν Λαυριωτικὸν κώδικα Θ 207 (Δημητρίου ἱερομονάχου Παλαμᾶ ἐκ Μεσημβρίας).

13.

Δημήτριος ὁ Ραιδεστηνός.

Μνημονεύεται ἐν τῷ Β' καταλόγῳ τοῦ Α. Σταυρίου (κατὰ τὸν Thibaut) ὡς πρεσβύτερος. Ὑπὸ τὴν ιδιότητα ταύτην, τὸν πρεσβύτερον, οὐδαμῶς τῶν γνωστῶν μοι κώδικων τὸ ὄνομα αὐτοῦ συννοθεύεται. Ἠκμασεν εἰς τοὺς πρὸ τῆς ἀλώσεως χρόνους, καταριθμούμενος ἐν τῷ κώδικι τοῦ Δαυὶδ (Ε 173) μεταξὺ τῶν ἀρχαίων διδασκάλων, ἐμελοποίησεν τὰ ἑξῆς:

- 1) Χερουβικά κώδ. K 172 Λαύρ. (Δημητρίου).
- 2) Κοινωνικά «Ἀνέβη ὁ Θεὸς ἐν ἀλαλαγῇ» Ε 8 Λαύρ. (Δημητρίου Ραιδεστηνοῦ) — «Ἀνεῖτε τὸν Κύριον» Ε 173 Λαύρ. Ε 128 Λαύρ. 271, 307 καὶ 309 Σηροποτικῶν ἑτέρον εἰς ἴχον βαρῶν εἰς τοὺς Λαυριωτικοὺς Θ 154 φ. 168. Γ. 184. K 151. K 175. — «Γεῦσασθε καὶ ἴδετε» K. 188 Λαύρ. 46 τῶν Βλατάδων.

1 Εἰς ἄλλους κώδικας καλεῖται Σιγηρός.

3) Εἰρημὸς καλοφωνικὸς Α 156 Λαύρ. «Τύπον τῆς ἀγνῆς λογείας σου» (Δημητρίου) 291 Σηροποτ.

4) Στιχηράριον καλοφωνικὸν K 134 Λαύρ. («Δημητρίου πρωτοψάλτου». Ἄν ὁ Ραιδεστηνὸς ἴητο καὶ πρωτοψάλτης μοῦ εἶναι ἀγνωστον). Τὸν Δημήτριον Ραιδεστηνὸν ἀγνοεῖ ὁ Γ. Παπαδόπουλος.

14.

Διονύσιος ὁ Ἡρακλείας.

Ὁ ὑπὸ τῷ κ. Α. Σταυροῦ ἀπλῶς ὡς «Διονύσιος Ἡρακλείας» (κατὰ τὸν Πίτρα) σημειούμενος εἶναι ὁ κατὰ τὰ ἔτη 1591-1600 ἀρχιερατεύσας Διονύσιος (Θρακικά Σ, 75 σημ. 1), ἀποκλειόμενον τοῦ νεωτέρου Διονυσίου τοῦ ἀπὸ Τυρολόης, τῷ 1830 προαχθέντος εἰς τὴν μητρόπολιν Ἡρακλείας, διότι τὰ μουσικά αὐτοῦ ἔργα, τὰ Χερουβικά, κείνται εἰς δύο Λαυριωτικοὺς κώδικας τὸν Ε 128 καὶ K 188 χρονολογούμενους, τοῦ μὲν πρώτου ἀπὸ τοῦ 1741, τοῦ δὲ δευτέρου ἀπὸ τοῦ 1739. Ὁ Διονύσιος ἐμελοποίησε χερουβικά τὰ δλοία ἐν Ἁγίῳ Ὁρειανῶν λιαν διαδεδομένα ὡς μαυριεὶ ἢ πυροσφαῖ αὐτῶν εἰς τοὺς Λαυριωτικοὺς κώδ. Ε 10. Ε 162. Ε 128. Γ 189. K 188 καὶ τὸν Σηροποτικῶν 317.

15.

Δοσίθεος μοναχὸς Ραιδεστινός.

Ἄγνωστος εἰς τοὺς συντάκτας τὸν καταλόγον τῶν μουσικῶν τῆς Θράκης καὶ τὸν Γ. Παπαδόπουλον. Ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ εὕρηται εἰς τοὺς Λαυριωτικοὺς κώδικας Ε 132 καὶ K 157 ἐν Κοινωνικῶν («Δοσιθέου μοναχοῦ τοῦ Ραιδεστινοῦ»). Εἰκάτω δτι ἦν Ἄγιορείτης.

16.

Θεόδουλος μοναχὸς Αἰνιῆς.

Ὁ Θεόδουλος οὗτος ὁ ἐν Ἁγίῳ Ὁρει ἀσκούμενος καὶ Θεόδουλος νεότερος εἰς τὰ μουσικά αὐτοῦ ἔργα καλούμενος πρὸς διάκρισιν τοῦ παλαιῶ Θεοδοῦλου, τοῦ δομestικού τῆς μονῆς τῶν Μαγγάνων, ἠκμασε περὶ τὰ μέσα τοῦ 18^{ου} αἰῶνος, τὴν μουσικὴν ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ Λαυριώτου προηγουμένου Σεραφεῖμου τοῦ Μιτυληναίου, διασίμου μουσικοδιδασκάλου καὶ γραφέως ἰκανῶν μουσικῶν κωδικῶν. Τοῦτο βεβαιούμεθα ἐκ τοῦ αὐτογράφου κώδικος τοῦ Θεοδοῦλου Θ 200 τῆς Λαύρας, ἐν φ' ἐν φ. 162⁶ σημειοῖ «Ἐγγραφή τοῦ πατρὸς βιβλίον οἱ Ὀἰκοὶ διὰ χειρὸς Θεοδοῦλου μοναχοῦ 1750»· καὶ ἐν φ. 164 «Ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ μουσικωτάτου καὶ μελλρηγοισοῦ ἀρίστου πάντων καὶ διδασκάλου μου κυρίου Σεραφεῖμου Λαυριώτου τοῦ καὶ προηγουμένου». Εἰς τὰ ποιήματα αὐτοῦ σημειοῦται δὲ ἀπλῶς Θεόδουλος, δὲ μοναχὸς Θεοδούλου, ἐνίοτε Ἄγιορείτης καὶ εἰς τὸν Λαυριωτικὸν κώδ. K 188 Θεοδούλου.

μοναχὸς Ἀλνίτης. Ὁ Θεοδόουλος συνεχίζων τὴν ἀπὸ τοῦ Κουκουζέλη μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ Ἀγιορείτικῆν λαμπρὰν παράδοσιν ἐδίδασκει τὴν ἱερὰν τέχνην καὶ εἰς τοὺς συμμαναστὰς αὐτοῦ, ὡς τοῦτο δῆλον γίνεται ἐκ σημειώματος τοῦ ἀνωτέρου Λαυριωτικοῦ κώδ. (Κ 188 φ. 254) γραφέντος ὑπὸ τοῦ Ἐσφιγμένου ἱεροδιακόνου Μελχισεδέκ (τῷ 1739) ἐν ᾧ λέγει ὅτι ἐγένετο μαθητὴς τοῦ Θεοδούλου καὶ Νικολάου τοῦ ἀπὸ Ἀδριανουπόλεως. Ὁ ἐν λόγῳ Μελχισεδέκ εἰς τὸν ἰδιόγραφον αὐτοῦ τοῦτον κώδικα εἰς ἐν τῶν Χερουβικῶν τοῦ Θεοδούλου προσέθηκε καὶ «τοῦ Ἀλνίτου» ἐπομένους ἡ μαρτυρία αὐτῆ τοῦ μαθητοῦ τοῦ Θεοδούλου ὅτι ἐξ Ἄννου κατήγετο ὁ Θεοδόουλος δὲν ἐπιδέχεται ἀντίρρησην. Εἰς τοὺς μουσικούς κώδικας δύο ἀπαντῶσιν ὁμόνυμοι μοναχικοδιδασκαλοί, Θεοδόουλος ὁ δομῆτικὸς τῶν Μαγγάνων, καὶ ὁ ἡμέτερος Θεοδόουλος, ὅστις ἐν τοῦ παλαιοῦ Θεοδούλου ἔργον ἐν κώδ. Κ 173 τῆς Λαύρας ἐξηγήσεν ἐκ τῆς παλαιᾶς γραφῆς, ὡς μαρτυρεῖ ὁ ἴδιος: «Τὰ λυπηρὰ τῆς λύπης», Θεοδούλου τοῦ παλαιοῦ ἐξηγήθηδ ἐπ' ἔμοι καθὼς ἐν ἀγίῳ ὄρει ψάλλεται». Ἄλλ' ὅπου ἀπαντῶσιν εἰς τοὺς κώδικας δύο ἡ καὶ περισσότεροι συνώνυμοι τῆς αὐτῆς ἰδιότητος ἡ διάκρισις τῶν ἔργων τούτων εἶναι δυσχερής. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι εἰς τὸ ὄνομα τοῦ παλαιοῦ Θεοδούλου προστίθεται πολλάκις καὶ τὸ «δομῆτικὸς τῶν Μαγγάνων» ἀλλὰ οὐχὶ πάντοτε διότι παρετήρησα δι καὶ εἰς κώδικας τοῦ ἐ' αἰῶνος τὰ ἔργα τούτου ἐπιγράφονται ἀπλῶς «Θεοδόουλου μοναχοῦ». Διὰ τοῦτο τὰ εἰς τοὺς κώδ. τοὺς συγχρόνους τοῦ νέου Θεοδούλου ἡ καὶ μεταγενεστέρους τοῦ 18^{ου} αἰῶνος ἀπαντῶντα ποιήματα ὑπὸ τὴν ἐπιγραφήν «Θεοδούλου μοναχοῦ» ἀπέδοκα εἰς τὸν Ἀλνίτην καὶ Ἀγιορείτην Θεοδούλου, τὰ δὲ εἰς παλαιότερους κώδικας εἰς τὸν δομῆτικὸν τῶν Μαγγάνων.

Κατὰ ταῦτα εἰς τὸν Ἀλνίτην Θεοδούλου ἀνήκουσι τὰ ἑξῆς:

- 1) Δοχαὶ Θ 167 καὶ Κ 176 Λαύρας.
- 2) Ἀλληλοῦράριον Ε 1 Λαύρ. (Θεοδούλου). Ε 4 Λαύρ. Ε 6 Λαύρ. Ε 8 Λαύρ. Ε 130 Λαύρ. Ε 132 Λαύρ. Θ 152 Λαύρ. Θ 153 Λαύρ. Θ 162 Λαύρ. Ι 184 Λαύρ. (Θεοδοῦλου μοναχοῦ). Κ 172 Λαύρ. Κ 188 (Θεοδοῦλου μοναχοῦ).
- 3) Δοξολογία (ἐπὶ τῷ) Θ 167 Λαύρ.
- 4) Λειτουργικά Ε 148 Λαύρ.
- 5) Χερουβικά Ε 128 Λαύρ. Ε 132 Λαύρ. Ι 148 Λαύρ. Θ 154 Λαύρ. (ἴχος βαρῆς, α', καὶ β'). Κ 168 Λαύρ. Κ 188 φ. 254 Λαύρ. (Θεοδοῦλου μοναχοῦ Ἀλνίτου).
- 6) Μαθήματα Ε 108 Λαύρ. «Καὶ σῶσον τὰς ψυχὰς ἡμῶν».
- 7) Θεοτοκία καλοφωνικά Κ 137 Λαύρ. (τοῦ Μπερεκέτου συντηρηθέντα ὑπὸ Θεοδοῦλου).
- 8) Κοινωνικά Θ 154 Λαύρ.
- 9) Προσόμοια ἀργὰ μετὰ κρατημάτων ψαλλόμενα εἰς τὰς ἀργυρινίας Μ 22 φ. 14^ε Λαύρ.

Περὶ τοῦ Θεοδοῦλου τούτου οὔτε οἱ συντάκται τῶν καταλόγων τῶν Ὑρακῶν μουσικῶν ποιοῦνται λόγον, οὔτε ὁ Γ. Παπαδόπουλος.

17.

Θεόδωρος Δομῆτικὸς Καλλικρατείας.

Εἰς τὸν Β' κατάλογον τῶν μουσικῶν τῆς Θράκης (Θρακικά Δ, 371) ὁ δομῆτικὸς τῆς Καλλικρατείας καλεῖται (κατὰ τὸν Pitra καὶ Thibaut) ἐσφαλμένος Κλαδᾶς. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές. Ἡ σύγχυσις προήλθεν ἐκ τῆς συνωνυμίας τριῶν ἀρχαίων μοναχικοδιδασκάλων, τοῦ Θεοδώρου Κλαδᾶ, τοῦ Θεοδώρου Γλαβᾶ καὶ τοῦ Θεοδώρου δομῆτικίου. Ὁ Κλαδᾶς Θεόδωρος φέρεται εἰς τὸν κώδικα τοῦ Δαυὶδ (Ε 173 Λαύρ.) ὡς ποιητῆς χερουβικῶν ἐπιγραφομένων «Θεοδώρου Κλαδᾶ Κατακαλῶν» ὁ Θεόδωρος Γλαβᾶς (ἢ Κλαβᾶς κατὰ τὸν κώδικα τοῦ Δαυὶδ), κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν Λαυριωτικῶν κωδίκων Ε 148 καὶ Α 166 ἢν πρωτοψάλτης Μαρωνείας καὶ νοτάριος (ἰδ. κατοπινῶν) ὁ δὲ Θεόδωρος, ὁ τῆς Καλλικρατείας δομῆτικὸς, ἀρχαῖος καὶ οὗτος μουσικός καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως ἀχμῆσας οὐδαμοῦ φέρεται τὸ ἐπίθετον Γλαβᾶς ἢ Κλαβᾶς ἢ Κλαδᾶς. Εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ τιλορορεῖται «δομῆτικὸς Καλλικρατείας» ἀνευ προσθέτου ἐπιθέτου. Ὁ Δαυὶδ Ρυειδατηγὸς ὅστις εἰς τὸν αὐτόγραφον αὐτοῦ κώδικα περιέλαβε καὶ τοὺς δύο διδασκάλους διακρίνει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων. Τὸν μὲν καλὸν Θεόδωρον Κλαβᾶν, τὸν δὲ Θεόδωρον δομῆτικὸν Καλλικρατείας. Ἐπίσης εἰς τὸν Σηροσταμινὸν κώδ. 309 φέρονται Κοινωνικά Θεοδώρου δομῆτικίου Καλλικρατείας καὶ ὀλίγον κατωτέρω εἰς τὸν αὐτὸν κώδικα Κοινωνικά Θεοδώρου Γλαβᾶ καὶ μᾶθμα Θεοτοκίου Θεοδώρου καὶ πάλιν τοῦ Γλαβᾶ. Ἄλλα τὰ κοινωνικά τοῦ Δομῆτικίου Καλλικρατείας καὶ ἄλλα τοῦ πρωτοψάλτου Μαρωνείας Γλαβᾶ ἄλλο ἐπομένους πρόσωπον τὸ ἐν καὶ διάφορον τὸ ἄλλο. Τοῦ Δομῆτικίου Καλλικρατείας φέρονται Κοινωνικά εἰς τοὺς Λαυριωτικούς κώδ. Ε 128. Ε 173. Θ 154. Ι 184 καὶ τοὺς Σηροσταμινούς 307 καὶ 309.

Καὶ τὸν Θεόδωρον τούτον ἀγνοεῖ ὁ Γ. Παπαδόπουλος.

18.

*Θεόδωρος ὁ Γλαβᾶς**νοτάριος καὶ πρωτοψάλτης Μαρωνείας.*

Περὶ τοῦ διδασκάλου τούτου οὐδένα λόγον ποιεῖται ὁ Γ. Παπαδόπουλος εἰς τὸ περὶ τῶν μουσικῶν καὶ ποιητῶν αὐτοῦ ἔργον. Κατὰ τὴν μαρτυρίαν ἀρχαίου Λαυριωτικοῦ κώδικος, τοῦ Α 166 (ε' αἰῶνος), καὶ ἑτέρου νεώτερου τοῦ Ε 148 τῆς αὐτῆς Λαύρας, ὁ Θεόδωρος Γλαβᾶς ἦν πρωτοψάλτης Μαρωνείας καὶ νοτάριος ἀχμῆσας πρὸ τῆς ἀλώσεως. Τούτου σημεῖα τὰ ἑξῆς ἔργα:

(Γεροδιακόνου Γρηγορίου) γρόσα δύο και δέκα. Ἦρχησα σὺν Θεῷ νὰ διαβάσω τὸ παθὸν Στιχηράριον παραδόξου τοῦ μουσικολογιώτατου κυριεῖτη Γιαννάκη τοῦ και πρωτοψάλτου τῆς ἁγιωτάτης τοῦ Χριστοῦ μεγάλης ἐκκλησίας ἐν ἔτει σωτηρίῳ «αἰνθ'» (1759) ἐν μηνί μαρίνιον ια' και δέομαι τοῦ ἁγίου Θεοῦ ἵνα εὐδοκήσῃ τοῦ τελειῶσαι αὐτὸ ἐν τάξει και προκόπτω και εἰς ἄνωτερα, δι' εὐχῶν τῆς παναρχάντου αὐτοῦ μητροῦ, τῶν ἁγίων και θεοκηρῶνων και πνευματοφόρων ἀποστόλων εἶδε γένοιτο: Ἀλεξίου.

Τοῦ πρωτοψάλτου Ραιδεστοῦ φέρονται Πασαποῦρια ἐν τῷ Βατοπεδιῶ κώδικι 1399 (Ἰωάννου πρωτοψάλτου Ραιδεστοῦ, μαθητοῦ Ἰωάννου πρωτοψάλτου).

23.

Ἰωάννης ὁ ἐξ Ἀγγιᾶλου.

Ἐν τῷ Α' καταλόγῳ τῶν μουσικῶν τῆς Θράκης (Παράρτημα Γ' τόμου Θρακικῶν σ. 224) ὁ ἐξ Ἀγγιᾶλου Ἰωάννης καλεῖται Χρυσοβέργης ἐκ συγχύσεως πρὸς ἕτερον συνώνυμον. Ὁ Χρυσοβέργης Ἰωάννης κατήγετο ἐξ Ἰωαννίνων και ἦν ἀνεμῶς και μαθητῆς τοῦ καθηγητοῦ Ἀναστασίου Χρυσοβέργη τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων ἱερομονάχου. Ἀμφότεροι θεῖος και ἀνεμῶς ἦσαν δοκιμῶτατοι μουσικοὶ, τῶν ὁποίων τὰ ἔργα σφίζονται εἰς πολλοὺς κώδικας και σημειῶ προχείρους τοῦ Λαυριωτικοῦ Θ 154 (Κοινωνικὰ «Ἀναστασίου ἱερομονάχου και καθηγητοῦ Χρυσοβέργη» και «Ἰωάννου τοῦ Χρυσοβέργη, ἀνεμῶς και μαθητοῦ τοῦ ἄνωθεν Ἀναστασίου») Κ 188 (Κοινωνικὰ «Ἰωάννου Χρυσοβέργη ἐξ Ἰωαννίνων»), Κ 172 («Ἰωάννου Χρυσοβέργη ἐξ Ἰωαννίνων») και τοῦς Ξηροποταμινοῦς 277 και 334 («Ἰωάννου Χρυσοβέργη») ἐκ τῶν ἄνωτερω σαφῶς καταφαίνεται διὰ ὃ ἐξ Ἰωαννίνων Χρυσοβέργης οὐδεμίαν ἔχει σχέσηιν ἢ συγγένειαν με τὸν ἐξ Ἀγγιᾶλου Ἰωάννην, τοῦ ὁποῦ ἐν μάθῃμα κατὰ τὴν 15 Αὐγούστου φέρεται ἐν τῷ Λαυριωτικῷ κώδ. Ε 155 «Τῆ ἀθανάτα σου Κοιμήσει» (Ἰωάννου τοῦ ἐξ Ἀγγιᾶλου).

24.

Κωνσταντῖος ὁ ἐξ Ἀγγιᾶλου.

Περὶ τοῦ δασίημου τούτου μουσικοδιδασκαλίου οὐδὲς γίνεται λόγος ἀλλ' οὐδὲ μνεία ἐν τῷ Α' καταλόγῳ τῶν μουσικῶν τῆς Θράκης. Ἐν τῷ Β' τοῦ Δ' τόμου τῶν Θρακικῶν ἀπλῶς ἀναγράφεται καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Pitra και Thibaut: ὡς χρόνος δὲ τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ ὀρίζεται ὁ 18^{ος} αἰὼν. Ἄλλα τὰ ἔργα τοῦ ἐξ Ἀγγιᾶλου Κωνσταντίνου εὐρίσκονται εἰς κώδικας χρονολογούμενους ἕνα αἰῶνα ὀλόκληρον πρὸ τοῦ ὀριζομένου ἄνωθεν ὁ Λαυριωτικῶς κώδ. Π 147 χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1682 ὁ Ε 9 τῆς αὐτῆς Λαύρας ἀπὸ τοῦ 1666 και ὁ Ε 6 τῆς Λαύρας ἀπὸ τοῦ 1620 και οἱ τρεῖς οὗτοι περιέχουσιν ἔργα τοῦ ἐξ Ἀγγιᾶλου Κωνσταντίνου ἡμῶσιν ἄρα πολὺ ἐνωρίτερον τοῦ

18^{ου} αἰῶνος, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα περὶ τὰ μέσα ἢ τὸ τέλος τοῦ 15^{ου} αἰῶνος. Εἶς τινες κώδικας, ὡς εἰς τὸν Λαυριωτικῶν Κ 165 διὰ τὸ θαυμαστόν αὐτοῦ τάλαντον και τὴν μεγάλην ἐπίδοσιν εἰς τὴν τέχνην ὀνομάζεται νέος Κοικουζέλης και ζωγράφος. Περὶ τοῦ τελευταίου τούτου χαρισίματος οὐδεμίαν ἔχομεν ἀλλαγρόθεν πληροφορίαν. Ταύτην καθιστᾷ ἡμῖν γνωστὴν ὁ Συμωποπετρίτης μοναχὸς Νεκτάριος ὁ Σερεμέτης, ὅστις ἀνέγραψε τὸν ὑπ' ἀριθ. Κ 165 τῆς Λαύρας κώδικα περιέχοντα ἔργα τοῦ ἐξ Ἀγγιᾶλου Κωνσταντίνου ἔχοντα τὸν ἐξῆς τίτλον: «Βιβλίον πάνυ θαυμαστόν και ἀξέστατον εἰς ἐκεῖνους ὁποῦ μετέρχονται τὴν μουσικὴν ἐπιστήμην μετὰ μεγάλῳ πόθῳ, συνθεμένον παρὰ τοῦ μουσικοπάτου κυρίου Κωνσταντίνου τοῦ ἐξ Ἀγγιᾶλου τοῦ νέου Κοικουζέλη και ζωγράφου... εἶναι δὲ τὰ πάντα συνθεμένα ὡσάν εἰς σχῆμα ὀλοκλήρου μαθήματος... ἀπὸ τε τῆς λεγομένης Παπαδικῆς, τοῦ Μαθηματῆριου και Κρατηματῆριου... ἔρωσθε Νεκτάριος Σερεμέτης, ἐξ οὗ και ηῤῥῆθη μικρὸν».

Τὰ ποιήματα τοῦ Κωνσταντίνου διεδόθησαν πανταχοῦ ἴδια δὲ ἐν Ἀγίῳ Ὄρει, ἔνθα ἐθεραπεύετο μετὰ ἱεροῦ ζήλου ἢ ὄραια τέχνη. Οἱ κώδικες τῶν ἱερῶν μονῶν κοσμοῦνται ὑπὸ τῶν θεσπεσίων μελουρημάτων τοῦ ἐμπνευσμένου διδασκαλίου, ἐξ ὧν παραθετομέν τινὰ ὅσα οἱ κώδικες τῆς Λαύρας και τοῦ Ξηροποτάμου περιελαμβάνουσιν.

- 1) Κρατήματα Α 6 Λαύρ. (Κώστα τοῦ ἐξ Ἀγγιᾶλου). Ε 9 Λαύρ. (κρατήματα ἐξ). Ε 32 Λαύρ. (δύο). Ε 36 Λαύρ. (ἕν. τοῦ Ἀγγιᾶλου). Ε 32 Λαύρ. (δύο). Π 147 Λαύρ. (Κωνσταντίνου Ἀγγιλινοῦ). Κ. 137 Λαύρ. Κ 165 Λαύρ. 1416 Βατοπεδίου.
- 2) Ξηροβυτικὰ Ε 6 Λαύρ. Ε 14 Λαύρ. Ε 25 Λαύρ. Ε 30 Λαύρ. Ε 32 Λαύρ. Ε 128 Λαύρ. (τρία). Ε 132 (δύο). Θ 162 Λαύρ. 271 Ξηροποτάμου. 307. 309. 317. 320. Ξηροπ.
- 3) Κοινωνικὰ Ε 38 Λαύρ. Ε 128 Λαύρ. Θ 154 Λαύρ. Μ 22 φ. 43 Λαυρ. (Κωστή).
- 4) Μαθήματα Θεοσοκία εἰς τοὺς Ξηροποταμινοὺς κώδ. 291. 307 και 309.
- 5) Ἀσματικὸν Κ 156 Λαύρ. 309 Ξηροποτ.—«Τὸν σταυρὸν σου προσκομῶμεν» 309 Ξηροποτάμου.
- 6) Μαθήματα ἐκ τοῦ Στιχηραρίου Ε 38 Λαύρ. (15 Αὐγούστου «Τὴν πίνοςπτον σου κοίμησον» και ἕτερον «Αἱ γενεαὶ πάσαι»). Ε 155 Λαύρ. Ε 128 Λαύρ. («Ἐσέθησαν λαοί.» — 317 και 320 Ξηροποτ. (Στιχηρὰ ἰδιόμελα τοῦ ἑνιαυτοῦ). 1473 Βατοπεδίου.— Μάθημα καλουμένου Περσικῶν Ε 55 Λαύρ. (τοῦ ἐξ Ἀγγιᾶλου).
- 7) Πολυέλεοι Ε 128 Λαύρ. 307, 309 και 317 Ξηροποτάμου.
- 8) Η τιμιωτέρω μετὰ στίχων καλοφωνικῶν Ε 128 Λαύρ. Ε 130 Λαύρ. (ὀκτάηχος) Θ 153 φ. 378 Λαύρ. Θ 168 Λαύρ. (ὀκτάηχος μετὰ κρατήματος).

τόν Λαυριωτικόν Κ 168, ἀλλ' εἶναι ἄδηλον ἂν ταῦτα εἶναι τοῦ Λαμπαδαρίου Μετρῶν ποιήματα ἢ ἄλλου συνωνύμου, τοῦ Δομestikίου Φωκά, τοῦ Λαουνάτου Φωκά, τοῦ ἐκ Κρήτης Φωκά, τοῦ Φιλαδελφείας Φωκά, τοῦ Ἰωάννου Φωκά, δοκίμων πάντων μουσικῶν καὶ εἰς διαφόρους ἀκμασάντων ἐποχάς. Τοῦ Λαμπαδαρίου Μετρῶν Φωκά τὸ ὄνομα φέρεται ἐν Ἰδιόμελον κατὰ τὴν 23 Σεπτεμ. «ἐκ βρέφους ἐγένου» ἐν κώδ. Α 142 Λαύφ. (ἴ' αἰῶνος) οὕτω: «Φωκά Λαμπαδαρίου Μετρῶν». Δὲν γνωρίζω ἂν ὁ μουστραφῆς οὗτος Λαμπαδάριος Φωκάς ἔχει σχέσηιν τινα μὲν τὸν ὁμώνυμον Σακελλάριον τῆς ἐπισκοπῆς Ραιδεστοῦ καὶ Πανίου τὸν ἀποθανόντα τῷ 1585. Περὶ τοῦ ἱεροῦς τούτου Φωκά φέρεται ἐν ἀρχῇ τοῦ Παρισίου κώδ. 258 (Μηναίου Ἰανουαρίου) τὸ ἔξης σημεῖωμα: «† Ἐτοῦτο τὸ χαρτίον ἔνε τοῦ παπᾶ Δαυὶδ (·) καὶ ἔνε μυνέο γενάρης.

† Φωκάς Σακελλάριος Πανίου.

† Ἐκμιθεὶ ὁ δούλος τοῦ Θεοῦ Φωκάς ἱερῆς

καὶ ἱκονδμος τις ἀγιότατης ἐπισκοπῆς Ραιδεστοῦ καὶ πλῆθον ἐπὶ ἔτους Ἰηγ' (1585) Ἰνδ. ιγ ἐν μηνί Ἰανουαρίῳ ἰς τὰς β' ἡμέρα κυριακῆ ὥρα γ' τῆς ἡμέρας, καὶ ἐτάφη ἐν τὸ νάω τοῦ μεγάλου Θεοδώρου ἔντροστεν τῆς εἰκονὸς αὐτοῦ καὶ εὐνία αὐτοῦ ἡ μνήμη».

29.

Χρυσότομος Λαυριώτης ὁ Μαδύτιος.

Ὁ ἐκ τῶν διαπρεπετέρων καὶ λογιωτέρων Ἀγιορείτων μοναχῶν τῶν τελευταίων χρόνων Χρυσότομος ἐγενήθη ἐν Μαδύτῳ τῷ 1851 καὶ ἔδολοφρονήθη ἐν Ἀγίῳ Ὁρει τῷ 1908 τῇ 22 Δεκεμβρίου¹. Ὁ Χρυσότομος ἦτο καὶ ἑμνογράφος καὶ δόκιμος μουσικός ὡς ἑμνογραφεὶς ἐποίησεν ἀκολουθίας εἰς τὸν ἅγιον Καισάριον, τῆς ὁποίας ὁ Κανὼν φέρεται ἀκροστιχίδια «Καισάριον Χρυσότομος δίκαιον μέλω» (σφίσειται ἐν κώδ. 83 φ. 78 τῆς Καλύβης Ἰωασαφίων) καὶ ἕτεραν Ἀκολουθίαν εἰς τὸν ἅγιον Ὁρόσθην κατὰ προτάσθη τὸν δευμνήστου πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' (ἴδ. κατάλογον Κανουσακλήριον σελ. 91, 16 σμμ. ὑπὸ Εὐλογίου Λαυριώτου).

Ὡς μουσικός δὲ ἐμελοποίησε τὰ ἔξης φερόμενα ἐν κώδ. 35 καὶ 93 τῆς Καλύβης Ἰωασαφίων.

- 1) Τὰ Δοξαστικά τοῦ Ἐσπερινοῦ, Λιτῆς, Ἀποστῆχων καὶ Αἵνων τοῦ ἁγ. Εὐσταθίου (Σεπτέμ. 20).
- 2) Τὰ Δοξαστικά τοῦ Ἐσπερινοῦ, Λιτῆς, Ἀποστῆχων καὶ Αἵνων τοῦ ἁγ. Γεωργίου (Ἀπρίλ. 23).
- 3) Τὰ Δοξαστικά τοῦ Ἐσπερινοῦ, Λιτῆς, Ἀποστῆχων καὶ Αἵνων τοῦ ἁγ. Μεθοδίου πατριάρχου Κ. πόλεως (Ἰουν. 14).
- 4) Δοξαστικὸν εἰς τὴν Κοίμησιν τῆς Θεοτόκου (ἤχος πλ. α') «Σὲ τὴν ἀγνώως δεξαμένην».

¹ Βιογραφικὰ σημεῖωσις περὶ τοῦ Χρυσότομου ἴδ. ἐν Ἐκκλησιαστικῇ Ἀληθείᾳ ἔτ. ΚΘ σ. 542-543. καὶ Χρονοφόρου Κτενά. Πι οὐνόνομος Ἀθωνῆας Σχολῆ καὶ οἱ ἐν αὐτῇ διδάξαντες ἀπὸ τοῦ 1946-1916 Ἀθῆναι 1950 σ. 60-65.

- 5) Δοξαστικὸν τοῦ δαΐου Ἰωάσαφ τοῦ Ἰσαποστόλου (Αὐγ. 26).
- 6) Δοξαστικὸν τοῦ Ἐσπερινοῦ, Λιτῆς, Ἀποστῆχων καὶ Αἵνων τοῦ ἁγ. Καισάρου.
- 7) Δοξαστικὸν τοῦ Ἐσπερινοῦ τῆς ἁγ. Τριάδος.
- 8) Δύο Τροπάρια Ἐσπερινοῦ εἰς ἤχον πλ. δ'.
- 9) Τὸ «Κατευθύνθητω» τῆς προηγουσμένης.
- 10) Τὸ «Δεῦτε λάβετε φῶς».
- 11) Τὸ Δοξαστικὸν τοῦ Ἐσπερινοῦ τῶν Βαίων.
- 12) Δοξαστικὰ Μοξήμων τοῦ Κανουσακλήβη. Περὶ τῶν λοιπῶν ἔργων τοῦ Χρυσότομου γίνεται λόγος εἰς τὸ ἀνεκδότον ἔργον μου. «Περὶ ποιητῶν καὶ Μελωδῶν τῆς Ἐκκλησίας».

**

Καὶ τοσαῦτα μὲν περὶ τῶν μουσικῶν τῆς Θράκης ὅσα ἐκ τῶν προχείρων σημεῖωσεων ἡμῶν ἠδυνήθημεν ὡς συμπληρωτικά καὶ ἐπιπροσθητικά τῶν δύο κατάλογων τῶν μουσικῶν τῆς Θράκης νὰ συνεισφέρωμεν. Ἡ συστηματικὴ ἔρευνα τῶν μουσικῶν κωδικῶν, καὶ ἰδίως τοῦ Ἁγίου Ὁρους, θὰ φέρῃ εἰς φῶς καὶ ἄλλους ἀγνωσμένους τῆς Θράκης μουσικοὺς καὶ θὰ πλουτίσῃ σημαντικῶς τὸν ἀριθμὸν τῶν ποιημάτων τῶν μέχρι τούδε γνωστών. Χιλιάδες μουσικῶν κωδικῶν ἐγκατεσπαρμένον εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῆς Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως παραμένοντι ἀνεξερεύνητοι καὶ ἄσκητοι. Ἡμεῖς δὲ οἱ κληρονόμοι τοῦ πνευματικοῦ τούτου πλοῦτου τῆς προγονικῆς μεγαλοφυΐας καθήκον ἔχομεν νὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν ζῆνῃ τοὺς μεγάλους τῆς τέχνης ἱεροφάντας καὶ πατέρας ἡμῶν τοὺς κειμένους νεκρούς, οἱ ὅποιοι διὰ τοῦ αἵλου καὶ τῆς λύρας ἐφαίρθησαν τὸ ἔθνη καὶ ἐκκλησιαστικὸν στερέωμα. Οἱ μεγάλοι νεκροὶ ἐπικαλοῦνται ἀπὸ τοῦ τάρου τοὺς ζῶντας ὁ αἰὼς καὶ ἡ λύρα ἐθρουματίζομεν, ἀλλ' ἡ φωνὴ τὴν παραμένει γραπτὴ εἰς τοὺς τάρους τῶν πεγαμῶν θὰ τὴν ἀκούσωμεν διὰν ἀνοιξώμεν τὰ μνήματα.

Ἐχω ἀκόμη μίαν παρατήρησιν νὰ κάμω εἰς τὸ κ. Ἀντ. Σταμούλην καὶ θὰ καταπαύσω. Ὁ ἀναγραφόμενος ἐν τῷ κατάλογῳ αὐτοῦ (Θρακικά Δ, 371) «Γεώργιος Μρούκι Ἀλιότης, ἱερομόναχος Σηλυβρίας 16^{ου} αἰῶν» εἶναι ὁ γνωστός ποιητῆς Γρηγόριος ἱερομόναχος ἐκ Σηλυβρίας (ἴδ. ἐμπροσθεν ἀριθ. 10) ὁ ὅποιος συγγέται μὲν τὸν ὁμώνυμον πρωτοψάλτην τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας¹ ἐπὶ τῆς ἀλώσεως Γρηγόριον ἱερομόναγον Μπούνην τὸν Ἀλυά-

¹ Εἶναι ὁ τελευταῖος πρωτοψάλτης, ὅστις ἔφερε τὸν τίτλον «πρωτοψάλτης τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας», ὁ τὸν ἀνεμίον τὸν Ἀλιότου Μανουὴλ Χρυσῆρην διδασχῆς Ἀλέξιος τῆς ἀπορορεῖται «Πρωτοψάλτης τοῦ πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως» ὡς ἀναγνωσόμενον εἰς ἰδιόγραφον αὐτοῦ κώδ. τὸν ἴπ' ἀριθ. 1085 Βασιλειῶν ἐνθά ἐν σ. 108 γράφεται «Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ πόνος Ἀλέξιος πρωτοψάλτου καὶ νομοφύλακος καὶ ἐπισημένου ἐν τῷ πατριαρχικῷ νάφ Κωνσταντινουπόλεως ἐν μηνί νοεμβρίῳ τοῦ ἔτους 52 ἡβ' (1483) ἰνδ. β.».

την. Είς τὰ μουσικά ἔργα τοῦ ἐκ Σηληβρίας Γρηγορίου οὐδέποτε φέρεται τὸ ἐπίθετον Μπούνης Ἀλιάτης, καὶ ὁ Ἀλιάτης Μπούνης οὐδέποτε συνδέεται μὲ τὴν πατριδος ὄνομα ἐκ Σηληβρίας· εἰς ἰδιόγραφον αὐτοῦ σημειώμα κείμενον ἐν τέλει τοῦ Λαυριωτικοῦ κώδ. I71 ἐπιγράφεται μοναχὸς Γρηγόριος Ἀλιάτης οὕτω: «ἐτελειώθη τὸ παρὸν Εὐχολόγιον σὺν Θεῷ πατρὶ ἑμοῦ Γρηγορίου μοναχοῦ μὲν τῷ στήματι τὸ πάλην δὲ Ἀλιάτη λεγομένῳ διὰ συνδρομῆς καὶ ἔξωδον κυροῦ Μελετίου τοῦ ἀπὸ τὴν Κερασάν¹. Εὐχθεσθε οὖν ὅσοι μέλλετε ἐντυγχάνειν τοῦτο καὶ ὅσοι συγγνώμην τοῖς σφάλμασιν ὡς ἀγορεύω πάνην γὰρ ἐγράφη οὐκ ἐν μηνὶ ἀπριλίῳ ἰβδ. ιγ, τοῦ ᾠρη²» (1435). Εἰς τὰ ἐν τοῖς κώδεσσιν ἔργα τιτλοφορεῖται Μπούνης Ἀλιάτης (ἢ Ἀλιάτης). Κατὰ ταῦτα ὁ Ἀλιάτης Γρηγόριος (οὗχι Γεώργιος) εἶναι μεταγενέστερος τοῦ ἐκ Σηληβρίας ὁμωνύμου ἱερομοναχοῦ καὶ ὁμοῦ διάφορον πρόσωπον. Πιθανὸν ὡς λαϊκὸς ὁ ἐκ Σηληβρίας Γρηγόριος νὰ ἔφερε τὸ ὄνομα Γεώργιος, ἀλλὰ τὸ ἐπίθετον Μπούνης Ἀλιάτης ποτὲ³. Τοῦτο ἀνήκει εἰς τὸν συνώνυμον αὐτοῦ Γρηγόριον, πρωτοψάλτην τῆς Μ. ἐκκλησίας καὶ θεῖον καὶ διδάσκαλον Μανουὴλ τοῦ Χρυσόφην, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Λαυριωτικοῦ κώδικος K 173.

Περὶ δὲ τῆς εἰκασίας τοῦ κ. Σταμούλη διὸ οἱ τρεῖς μουσικοδιδάσκαλοι Πλαγιῶται, Γεώργιος, Γρηγόριος καὶ Μανουὴλ κατηγοροῦν ἀπὸ τὰ Πλάγια (χωρὸν παρὰ τὸν μεγάλον Τοσκμετζέν) σημεῖω δτι τὸ ἐπίθετον αὐτῶν διαφόρως φέρεται εἰς τοὺς κώδικας. Εἰς τοὺς Λαυριωτικὸς E 128 καὶ I 184 ὡς καὶ εἰς τοὺς Ξηροποταμίνους 273, 307 καὶ 809 ὁ Γεώργιος λέγεται «Πλαγιῶτης»· εἰς δύο ἄλλους τῆς Λαύρας τὸν A 164 καὶ A 166 (ιε' αἰῶνος) ὁ Μανουὴλ καλεῖται «Πλαγιῶτης»· εἰς δὲ τὸν Λαυριωτικὸν 1185 «Μανουὴλ Πλαγιῶτης πρωτοψάλτης Θεσσαλονίκης»· τὸ Πλαγιῶτης καὶ Πλαγιῆς πιθανοῦ λογοῦσι τὴν ἐξενεχθεῖσαν γνώμην περὶ τῆς καταγωγῆς αὐτῶν. Ἀλλ' ἔχοντες καὶ ἕτερον Πλαγιῆν Ἰωάννην καλούμενον· οὗτος εἰς τὸν ἀρχαῖον μεμβράνινον Λαυριωτικὸν κώδ. Γ 86 φ. 53^a (ιδ' αἰῶνος) φέρεται οὕχι ὡς μουσικός, ἀλλ' ὡς ποιητῆς ἀνεκδότου Ἰδιόμελου εἰς Γρηγόριον τὸν Δεκαπολίτην (20 Νοεμ.) «Τὸν τοῦ Κυρίου ζυγὸν ἐκ βρόφους ἐπαναγίνον θέμενος» τὸ ὅποιον φέρει ἐπιγραφήν «ποίημα κληρ Ἰωάννου τοῦ Πλαγιῶτου, μέλος δὲ κυρίου Δανιὴλ τοῦ Ἀρχαδῆ»· ὁ Πλαγιῆς δὲ οὗτος Ἰωάννης εἶναι ἀρχαιότερος τῶν

¹ Ὁ Μελέτιος οὗτος εἶναι ὁ Λαυριώτης λατρός διὰ συνδρομῆς καὶ ἔξωδον τοῦ ὁποῦ ἐγράφη τῷ 1425 καὶ ὁ Λαυριωτικὸς κώδ. Ω 72 ὁ περιέχον τὰ ἔργα τοῦ λατροῦ Γαληνοῦ. Ἰδ. κατάλογ. Λαύρας σ. 342. Οὐδόλοξ ἀπίθανον ὁ καὶ Ἀλιάτης νὰ ἦτο μοναχὸς τῆς Λαύρας καὶ μαθητῆς τοῦ Κουκουζέλη, διότι ὁ Κουκουζέλης ἀμάρτη κατὰ τὸν ιε' αἰῶνα ὡς θὰ εἴπωμεν ἄλλαχοῦ καὶ οὗχι τὸν ια', ὡς μέχρι τοῦδε νομίζετα.

² Εἰς τινὰς κώδικας, ὡς εἰς τὸν Ξηροποταμίνον 265, καλεῖται Γρηγόριος Ριμπούνης Ἀλιάτης, εἰς δὲ τοὺς Ξηροποτ. 309 καὶ 313 Γρηγόριος Χαμπούνης· εἰς πάντας δὲ τοὺς λοιποὺς — καὶ εἶναι πολλοὶ οἱ περιεχοντες τὰ ἔργα αὐτοῦ — καλεῖται Μπούνης Ἀλιάτης.

ἀνωτέρω καὶ ἡ γραφὴ Πλαγιῆς ἀρχαιότερα τῆς γραφῆς Πλαγιῶτης καὶ Πλαγιῆς· διότι ὁ μουσικός Ἀρχαδῆς ὁ μελοποιεῖς τὸ ἀνωτέρω εἰς τὸν Δεκαπολίτην ποίημα τοῦ Ἰωάννου Πλαγιῶτου ἔμελοποίησε καὶ ἕτερον ποίημα¹· εἰς τὸν αὐτὸν Λαυριωτικὸν κώδ. Γ 86 κείμενον) εἰς τιμὴν τοῦ ὁσίου Φωτίου κτίτορος τῆς ἐν Θεσσαλονικίᾳ μονῆς τοῦ Ἀκαπίνιου συναξαθῆν ὑπὸ Δημητ. Βεσάκου μεγάλου Οἰκονομοῦ τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης ἐπειδὴ δὲ ἀσφαλῶς γνωρίζομεν διὸ ὁ Βεσάκος ζῆ κατὰ τὸν ιγ' αἰῶνα ἀλληλογραφεῖται μετὰ τοῦ πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου², ἔπειτα διὸ ὁ Ἰωάννης Πλαγιῆς καὶ ὁ Ἀρχαδῆς Δανιὴλ ἦσαν σύγχρονοι³, φρονῶν δὲ διὸ ἦσαν καὶ συμπολίται, δηλαδὴ Θεσσαλονικεῖς, διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους.

Εἶναι γνωστὸν διὸ ὁ Δεκαπολίτης Γρηγόριος, εἰς τιμὴν τοῦ ὁποῦ ὁ Ἰωάννης Πλαγιῆς συνέταξεν τὸ ἐν λόγῳ Ἰδιόμελον ἔξησεν ἱκανὸν χρόνον ἐν Θεσσαλονικίᾳ μονάχιον μετὰ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου (κατὰ τὸν 9^{ον} αἰῶνα) ἐν τῇ κωνῆ τῶν Λατόμων ἐν ἢ καὶ πανηγυρικώτερον ἐτελείτο ἡ μνήμη αὐτοῦ· ἄλλο εἶχε λόγον νὰ τιμῆσθαι ἐμφαντικώτερον τὸν Δεκαπολίτην Γρηγόριον, ὃ μὴ Θεσσαλονικεῖς τις λόγος; καὶ ὅπως ὁ Θεσσαλονικεὺς Δημητρίος Βεσάκος ἐτίμησε διὰ ποιήματος τὴν μνήμην τοῦ ἱδρυτοῦ τῆς μονῆς τοῦ Ἀκαπίνου Φωτίου, ὅπως τὸσοι ἄλλοι Θεσσαλονικεῖς ἐτίμησαν τοὺς ἐν ἀγιότητι βίου διατρέψαντας ἐν τῇ πόλει τῶν ὁσίων καὶ ἁγίων, τοιοντοτρόπως καὶ ὁ Ἰωάννης Πλαγιῆς ἐτίμησε δι' ἀρμοδίου ποιήματος τὸν Δεκαπολίτην Γρηγόριον λαβὼν συνεγρῶν καὶ τὸν σύγχρονον αὐτοῦ καὶ μουσικὸν διάσημον Δανιὴλ τὸν Ἀρχαδῆν, ψάλτην ἰσως τῆς μονῆς τῶν Λατόμων, ἢ ἄλλου τινὸς ναοῦ ἐν Θεσσαλονικίᾳ. Εἰς ἄλλως τε ἀπὸ τοῦ Πλαγιῆτος ἢ Πλαγιῆτος, ὁ Μανουὴλ, ἦτο, ὡς ἀνωτέρω εἰλέχη, πρωτοψάλτης Θεσσαλονίκης; ὁ δὲ Πλαγιῆτης Γρηγόριος ἔμελοποίησεν Ἰδιόμελον εἰς τὴν ἀγ. Ἀναστασίαν τὴν Φαρμακοῦλίτριαν κείμενον ἐν τῷ Λαυριωτικῷ E 58 «Τῆς ζωηφόρου ἀναστάσεως»· γνωστὸν δὲ διὸ ἡ γέννησις τῆς ἁγίας Ἀναστασίας δὲν ἀπέχει πολὺ τῆς Θεσσαλονίκης. Ἡ τοιαύτη σχέση ἢ ἀμειψος καὶ ἔμμεσος τῶν Πλαγιῶτων μετὰ τῆς Θεσσαλονίκης δικαιολογεῖ πως τὴν ἔμην εἰκασίαν, ἢ ὁποία βεβαίως χρῆζει ἀσφαλεστέρας μαρτυρίας καὶ ἐπιβεβαίωσεως.

Παρίοισι κατὰ Ἀπρίλιον 1986.

† Ο ΠΡ. ΛΕΟΝΤΟΠΟΛΕΩΣ ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

¹ Ἐδημοσιεῖσθαι ἐν «Γρηγορίῳ Παλαμῷ» σ. 315 ὑπὸ Σπυρ. Λαυριώτου.

² Σωφρονίου Εβστρατιάδου, Ἐπιστολαὶ Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου σ. ιδ' - ιε'.

³ Περὶ τῆς ἀκμῆς τοῦ Ἀρχαδῆ ἔχοντες ἀσφαλεστάτην πληροφορίαν ἐξ ἰδιόγραφου αὐτοῦ κώδ. τοῦ Βατοπεδινοῦ 1486 γραφέντος τῷ 1291 κατὰ τὸ ἐν φ. 299 σημείωμα: «ἐτελειώθη τὸ παρὸν Στήχηριον διὰ χειρὸς ἑμοῦ Δανιὴλ ἀμφοτεροῦ τῶν καὶ ἱερομνηστῶν τοῦ Ἀρχαδῶν καὶ οἱ ψάλλοντες ἐχθές»· μνη δεκαμήριον ἢ ἰβδ. ιβ' (ε) ἐτελ. ζω (1291) ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀνδρόνικου, καὶ αυτοκρατορευόντος Ρωμίων Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου·